

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

**Методичні рекомендації
до практичних завдань та лабораторних робіт
для студентів спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019**

УДК 336.14(07.034)

Б98

Укладач С. В. Юшко

Затверджено на засіданні кафедри фінансів.

Протокол № 8 від 21.12.2018 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Бюджетна система [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань та лабораторних робіт для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) рівня / уклад. С. В. Юшко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 80 с.

Подано методичні рекомендації до виконання практичних завдань і лабораторних робіт з навчальної дисципліни, призначені для отримання студентами практичних навичок розрахунків абсолютних і відносних показників державного та місцевих бюджетів, обчислення обсягів бюджетного фінансування за державними та місцевими програмами, визначення розмірів окремих видів державної соціальної допомоги.

Рекомендовано для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 336.14(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2019

Вступ

Проведення реформ в Україні значною мірою залежить від стану державних фінансів та їхньої складової – бюджету. Через бюджет держава акумулює кошти для фінансування пріоритетних напрямів виробництва, соціального розвитку, активізує заходи щодо економії коштів і їхнього надходження. Бюджетні відносини потребують державного регулювання, яке досягається шляхом чіткої регламентації бюджетної діяльності через упровадження податкової політики. Основними умовами збалансованості бюджету є стійкість економіки і досягнення пропорцій між доходами та видатками. Вивчення та шляхи розв'язання цих проблем досліджуються в межах навчальної дисципліни "Бюджетна система".

Особливе місце у ході вивчення дисципліни "Бюджетна система" належить практичним та лабораторним заняттям, на яких відбувається закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях, семінарських заняттях та в процесі самостійної роботи над дисципліною.

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їхнього практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань. Лабораторне заняття – форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача проводить дослідження з метою підтвердження окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з обчислювальною технікою, методикою досліджень.

Запропоновані в підготовленій роботі практичні завдання та лабораторні роботи з дисципліни і методичні рекомендації щодо вирішення завдань і виконання лабораторних робіт сприятимуть належному опануванню базових питань навчальної дисципліни, набуттю навичок практичного використання отриманих знань, формуванню системи компетентностей, а саме вміння: обчислювати показники бюджетного дефіциту, аналізувати склад і структуру доходів та видатків бюджетів відповідних рівнів; визначати та застосовувати пропорції зарахування окремих податків і зборів до бюджетів; визначати умови та порядок призначення окремих видів державної соціальної допомоги, розраховувати обсяги бюджетного фінансування за державними та місцевими програмами, показники боргу, оцінювати рівень боргового навантаження тощо.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Змістовий модуль 1. Сутність і призначення бюджету. Основи бюджетного устрою

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

Завдання 1.1. На підставі наведених у табл. 1 даних розрахуйте рівень централізації валового внутрішнього продукту в бюджеті та позабюджетних державних цільових фондах.

Таблиця 1

Вихідні дані для виконання завдання

Показники	Значення показників, млн грн
Випуск – усього за видами економічної діяльності	6 255,4
Податки на продукти	473,1
Субсидії на продукти	8,8
Проміжне споживання	3 735,8
Доходи зведеного бюджету України	998,7
Доходи Пенсійного фонду (без коштів, отриманих із бюджету)	163,4
Доходи Фонду соціального страхування	19,8
Доходи Фонду соціального страхування на випадок безробіття	10,4

Методичні рекомендації

За даними наведеного завдання пропонується розрахувати два показники:

1) рівень централізації валового внутрішнього продукту в бюджеті – визначається як відношення доходів зведеного бюджету до величини валового внутрішнього продукту, вимірюється у відсотках;

2) рівень централізації валового внутрішнього продукту в бюджеті та позабюджетних державних цільових фондах – визначається як відношення суми доходів зведеного бюджету та позабюджетних цільових фондів (Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування, Фонду соціального страхування на випадок безробіття) до величини валового внутрішнього продукту, вимірюється у відсотках.

Валовий внутрішній продукт визначається як різниця між випуском у ринкових цінах та проміжним споживанням у цінах покупців або як сума валових доданих вартостей видів економічної діяльності і податків на продукти, за винятком субсидій на продукти.

За результатами проведених розрахунків можна визначити належність країни до відповідної моделі фінансових відносин: американської (рівень централізації ВВП 25 – 30 %), скандинавської (рівень централізації ВВП до 60 %) чи західноєвропейської (рівень централізації ВВП 35 – 45 %).

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави

Завдання 2.1. На підставі наведених у табл. 2 даних визначте суму витрат бюджету та суму фінансування бюджету.

Таблиця 2

Вихідні дані для виконання завдання

Показники	Значення показників, млн грн
Надання кредитів із бюджету	10,2
Повернення кредитів до бюджету	8,4
Внутрішні запозичення	63,7
Погашення внутрішніх зобов'язань	22,3
Погашення зовнішніх зобов'язань	19,8
Розміщення бюджетних коштів на депозитах	6,7
Придбання цінних паперів	3,4
Повернення бюджетних коштів із депозитів	2,6
Надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів	4,7
Видатки бюджету	380,5

Методичні рекомендації

Для вирішення завдання слід пригадати, що, відповідно до ст. 2 Бюджетного кодексу України, витрати бюджету включають видатки бюджету, надання кредитів із бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів. Вибравши з наведеного переліку названі складові та просумувавши їх, отримаємо величину бюджетних витрат.

Фінансування бюджету (відповідно до ст. 2 Бюджетного кодексу) включає надходження та витрати бюджету, пов'язані зі зміною обсягу боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), зміну залишків бюджетних коштів, які використовуються для покриття дефіциту бюджету або визначення профіциту бюджету. Звідси обсяг фінансування бюджету визначається як сума таких складових, як:

1) фінансування за борговими операціями – різниця між сумою здійснених і погашених запозичень (внутрішніх та зовнішніх);

2) надходження від приватизації державного майна;

3) фінансування за активними операціями:

а) різниця між сумою надходжень внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів та вартістю придбаних цінних паперів;

б) різниця між величиною повернутих бюджетних коштів з депозитів та сумою розміщених бюджетних коштів на депозитах;

в) зміна обсягів бюджетних коштів, а саме: приріст/зменшення залишків коштів за звітний період, зростання чи знецінення вартості гривні внаслідок впливу курсових різниць, внутрішнє переміщення коштів (між фондами бюджету), фінансування за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку тощо.

Вибравши з наведеного переліку названі складові та попарно просумувавши їх, отримаємо величину фінансування бюджету.

Завдання 2.2. На підставі наведених у табл. 3 даних визначте:

а) суму надходжень бюджету; б) суму фінансування бюджету.

Таблиця 3

Вихідні дані для виконання завдання

Показники	Значення показників, млн грн
Доходи бюджету	320,8
Повернення кредитів до бюджету	7,2
Надання кредитів із бюджету	3,9
Повернення бюджетних коштів із депозитів	3,2
Погашення зовнішніх зобов'язань	18,7
Внутрішні запозичення	50,6
Зовнішні запозичення	10,2
Розміщення бюджетних коштів на депозитах	1,3
Придбання цінних паперів	6,4
Надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів	4,1

Методичні рекомендації

Для виконання завдання слід пригадати, що, відповідно до ст. 2 Бюджетного кодексу України, надходження бюджету включають доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів із депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів. Вибравши з наведеного переліку названі складові та просумувавши їх, отримаємо величину бюджетних надходжень.

Для розрахунку величини фінансування бюджету слід скористатися рекомендаціями до виконання завдання 2.1.

Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Завдання 3.1. На підставі наведених у табл. 4 даних визначте:

- а) величину доходів бюджету;
- б) величину видатків бюджету;
- в) рівень централізації валового внутрішнього продукту в бюджеті;
- г) інші відносні показники бюджетного дефіциту, які можна розрахувати.

Таблиця 4

Вихідні дані для виконання завдання

Показники	Значення показників
1. Валовий внутрішній продукт, млн грн	500,0
2. Відносний показник бюджетного дефіциту, розрахований за доходами, %	5,00
3. Абсолютний показник бюджетного дефіциту, млн грн	10,0

Довідково: операції кредитування (надання кредитів з бюджету та повернення кредитів до бюджету) не здійснювалися.

Методичні рекомендації

Виконання цього завдання передбачає закріплення отриманих студентами знань щодо порядку обчислення абсолютних та відносних показників бюджетного дефіциту й рівня централізації ВВП у бюджеті. Для ви-

конання завдання доцільно скористатися рекомендаціями до виконання завдання 2.1 і взяти до уваги, що дефіцит бюджету є перевищенням видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів із бюджету та поверненням кредитів до бюджету).

Завдання 3.2. На підставі наведених у табл. 5 даних визначте абсолютні показники дефіциту (профіциту) бюджету області та можливі джерела його фінансування.

Таблиця 5

Інформація про планові показники обласного бюджету, грн

Показники	Загальний фонд	Спеціальний фонд
Доходи	3 865 001,00	141 014,50
Видатки	3 418 963,10	588 455,60
Надання кредитів	2 740,00	0,00
Повернення кредитів	2 815,00	1 328,20

Довідково: непогашених позик на початок планового періоду по бюджету немає.

Методичні рекомендації

Для виконання завдання необхідно насамперед визначити абсолютні показники бюджетного дефіциту, в тому числі за фондами. Надалі з метою визначення потенційних джерел фінансування дефіциту (профіциту) слід скористатися нормами ст. 15 та 72 Бюджетного кодексу України.

Так, місцевий бюджет може бути затверджений із дефіцитом лише за наявності обґрунтованих джерел його фінансування.

Затвердження дефіциту за загальним фондом місцевого бюджету на момент його прийняття не допускається. Тільки за результатами виконання місцевого бюджету за попередній бюджетний рік за умови виявлення вільного залишку бюджетних коштів може бути затверджений дефіцит поточного року в межах такої суми (шляхом внесення змін до рішення про місцевий бюджет).

Дефіцит за спеціальним фондом може бути затверджений на будь-якому етапі за наявності таких джерел його фінансування:

надходжень унаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів;

використання залишків коштів спеціального фонду, крім власних надходжень бюджетних установ.

Дефіцит за спеціальним фондом у частині бюджету розвитку може бути затверджений за наявності таких джерел його фінансування:

місцевих запозичень. Водночас потрібно мати на увазі, що право здійснювати місцеві запозичення мають виключно міські ради та Верховна Рада АР Крим з урахуванням зазначених особливостей;

надходжень коштів зі сформованого з профіцитом загального фонду цього місцевого бюджету.

Умови затвердження місцевого бюджету з профіцитом такі.

Місцевий бюджет може бути затверджений із профіцитом за загальним фондом на будь-якому етапі в разі:

спрямування до бюджету розвитку коштів із загального фонду такого місцевого бюджету;

виконання зобов'язань за непогашеними позиками.

Місцевий бюджет може бути затверджений із профіцитом за загальним фондом за результатами річного звіту про виконання місцевого бюджету за попередній бюджетний період (шляхом внесення змін до рішення про місцевий бюджет) з метою забезпечення встановленого розміру оборотного залишку бюджетних коштів.

Місцевий бюджет може бути затверджений із профіцитом за спеціальним фондом на будь-якому етапі в разі:

погашення місцевого боргу;

придбання цінних паперів.

Завдання 3.3. Районна рада області планує затвердити бюджет із дефіцитом в обсязі 3 200 тис грн, у тому числі:

за загальним фондом 3 000 тис грн;

за спеціальним фондом 200 тис грн.

Джерелами фінансування дефіциту визначено надходження від внутрішніх місцевих запозичень. Визначте правомірність такого рішення та варіанти його трансформації у правове поле.

Методичні рекомендації

Для виконання завдання слід керуватися ст. 15, 72 та 74 Бюджетного кодексу України. Ураховуючи, що джерелом фінансування дефіциту визначено надходження від внутрішніх місцевих запозичень, насамперед

слід з'ясувати особливості здійснення місцевих запозичень, визначені ст. 74 Бюджетного кодексу, а також право районної ради на таку форму фінансування дефіциту.

Так, місцеві запозичення здійснюються в межах, передбачених рішенням про місцевий бюджет. Право здійснювати місцеві запозичення мають виключно: щодо внутрішніх запозичень – міські ради та Верховна Рада АР Крим; щодо зовнішніх запозичень в частині отримання кредитів від міжнародних фінансових організацій – усі міські ради; в аспекті інших зовнішніх запозичень – міські ради міст з чисельністю населення понад триста тисяч жителів.

За умови неможливості використання запозичень у якості джерела фінансування дефіциту бюджету району слід запропонувати інші можливі шляхи виходу з цієї ситуації.

Завдання 3.4. Відповідно до змін про рішення про місцевий бюджет за результатами річного звіту про виконання місцевого бюджету за попередній бюджетний рік видатки місцевого бюджету заплановані в обсязі 120 млн грн, у тому числі за спеціальним фондом 30 млн грн; доходи – 125 млн грн, у тому числі за спеціальним фондом 32 млн грн. Операції кредитування не передбачені. Профіцит затверджено з метою забезпечення оборотного залишку бюджетних коштів та погашення місцевого боргу.

Визначте кошти (в аспекті фондів бюджету), які заплановано спрямувати на:

- а) забезпечення оборотного залишку бюджетних коштів;
- б) погашення місцевого боргу.

Встановіть, чи дотримано вимоги законодавства щодо розміру оборотного залишку бюджетних коштів, і якщо ні, то розрахуйте величину помилки.

Довідково: оборотний залишок коштів на кінець року визначено відповідно до граничного розміру, встановленого бюджетним законодавством.

Методичні рекомендації

Для виконання завдання необхідно насамперед визначити абсолютні показники бюджетного дефіциту, в тому числі за фондами, і занести їх до табл. 6.

Визначення абсолютних показників бюджетного дефіциту, млн грн

Показники	Усього	у тому числі	
		загальний фонд	спеціальний фонд
Доходи			
Видатки			
Надання кредитів із бюджету			
Повернення кредитів до бюджету			
Бюджетний дефіцит (-) / профіцит (+)			

Надалі слід скористатися нормами ст. 72 Бюджетного кодексу України та з'ясувати особливості затвердження місцевого бюджету з дефіцитом і профіцитом та визначити кошти (в аспекті фондів бюджету), які заплановано спрямувати: на забезпечення оборотного залишку бюджетних коштів та на погашення місцевого боргу.

Для того щоб встановити, чи дотримано вимог законодавства щодо розміру оборотного залишку бюджетних коштів, потрібно скористатися нормами ст. 14 Бюджетного кодексу, відповідно до якої оборотний залишок бюджетних коштів встановлюється в розмірі не більше 2 % від планових видатків загального фонду бюджету.

Завдання 3.5. Планові видатки загального фонду місцевого бюджету на 2019 рік склали 200 млн грн. Оборотний залишок коштів на кінець року визначено на рівні 70 % від максимального розміру, встановленого бюджетним законодавством.

Згідно з рішенням про місцевий бюджет, оборотний залишок коштів (абсолютну величину) на кінець 2018 року залишено без змін. Обсяги бюджетного дефіциту (профіциту) затверджені в таких сумах:

профіцит у загальному фонді бюджету – 2 млн грн;

дефіцит у спеціальному фонді бюджету (в частині бюджету розвитку) – 2 млн грн.

Згідно із затвердженим звітом про виконання місцевого бюджету за 2018 рік, залишок коштів у загальному фонді склав 3,5 млн грн, а у спеціальному – 1,6 млн грн. Наслідком цього стало внесення змін до рішення про місцевий бюджет на 2019 рік у частині перегляду показників видатків бюджету та обсягів дефіциту.

Визначте затверджену змінами до рішення про місцевий бюджет величину бюджетного дефіциту (в тому числі за фондами) та заповніть дві таблиці (план на 2019 рік до внесення змін та план на 2019 рік після внесення змін) за наведеним зразком (табл. 7).

Таблиця 7

Планові показники бюджету на 2019 рік

Показники	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом
Фінансування за рахунок зміни залишків коштів бюджетів			
На початок періоду			
На кінець періоду			
Кошти, що передаються із загального фонду бюджету до бюджету розвитку (спеціального фонду)			

Методичні рекомендації

Виконання цього завдання передбачає закріплення отриманих студентами знань щодо порядку обчислення абсолютних показників бюджетного дефіциту та особливостей затвердження місцевих бюджетів із дефіцитом і профіцитом. Для виконання завдання необхідно скористатися рекомендаціями до виконання завдань 3.2 та 3.4 і нормами ст. 14 та 72 Бюджетного кодексу України.

Тема 4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України

Завдання 4.1. Визначте обсяг дохідної частини зведеного бюджету області, зведеного бюджету району області та зведеного бюджету міста обласного значення з районним поділом, якщо:

доходи обласного бюджету становлять 10,2 млрд грн;

доходи районного у області бюджету – 0,7 млрд грн;

доходи бюджету міста обласного значення (з районним поділом) – 2,4 млрд грн;

сумарний обсяг доходів зведених бюджетів районів області – 6,0 млрд грн;

сумарний обсяг доходів бюджетів районів міста обласного значення (з районним поділом) – 0,2 млрд грн;

сумарний обсяг доходів бюджетів міст обласного значення (без районного поділу) – 1,7 млрд грн;

сумарний обсяг доходів бюджетів міст районного значення – 0,4 млрд грн;

сумарний обсяг доходів селищних бюджетів – 0,6 млрд грн;

сумарний обсяг доходів сільських бюджетів – 0,7 млрд грн.

Довідково: кількість міст обласного значення з районним поділом в області – одне.

Методичні рекомендації

Виконання цього завдання передбачає чітке усвідомлення складу показників зведених бюджетів області, району, міста з районним поділом.

Так, відповідно до ст. 6 Бюджетного кодексу України, зведений бюджет області включає показники обласного бюджету, зведених бюджетів районів і бюджетів міст обласного значення цієї області.

У свою чергу, зведений бюджет району включає показники районного бюджету, бюджетів міст районного значення, селищних та сільських бюджетів цього району.

Зведений бюджет міста з районним поділом включає показники міського бюджету та бюджетів районів, що входять до його складу. Якщо місту або району в місті адміністративно підпорядковані інші міста, селища чи села, зведений бюджет міста або району в місті включає показники бюджетів цих міст, селищ та сіл.

Завдання 4.2. На підставі Бюджетного кодексу України з використанням наведеної форми (табл. 8) опишіть зміст кожної зі стадій бюджетного процесу на місцевому рівні.

Таблиця 8

Стадії бюджетного процесу на місцевому рівні

Складові стадії	Стаття і пункт Кодексу	Виконавці	Контрольні терміни

Методичні рекомендації

Бюджетний процес на місцевому рівні реалізується з урахуванням норм глави 12 Бюджетного кодексу України. Стадіями виконання місцевого бюджету є: 1) складання проекту місцевого бюджету; 2) розгляд та прийняття рішення про місцевий бюджет; 3) виконання місцевого бюджету; 4) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету.

Наведемо приклад заповнення таблиці відповідно до умов поставленого завдання (табл. 9).

Таблиця 9

Стадії бюджетного процесу на місцевому рівні

Складові стадії	Стаття і пункт Кодексу	Виконавці	Контрольні терміни
I. Складання проекту місцевого бюджету (ст. 75 Бюджетного кодексу)			
1. Отримання інформації від Міністерства фінансів про особливості складання розрахунків до проектів бюджетів на наступний бюджетний період	п. 1 ст. 75	Рада Міністрів АР Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад	
...			
II. Розгляд та прийняття рішення про місцевий бюджет (ст. 76 – 77 Бюджетного кодексу)			
1. Схвалення проекту рішення про місцевий бюджет	п. 1 ст. 76	Рада Міністрів АР Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад	
...			

Завдання 4.3. Фактичний обсяг доходів місцевого бюджету протягом першого місяця бюджетного року склав 80 % від плану. Визначте можливі дії місцевого фінансового органу з метою врегулювання ситуації. Варіанти, які пропонується розглянути:

- а) внесення змін до рішення про місцевий бюджет з метою скорочення видатків;
- б) внесення змін до розпису доходів і видатків місцевого бюджету;
- в) отримання кредиту в комерційному банку;
- г) отримання позики за рахунок коштів єдиного казначейського рахунка;
- д) інші дії.

Методичні рекомендації

Пропонується розглянути можливі варіанти врегулювання ситуації, яка виникла, та висловити власну точку зору з цього приводу. Разом із тим доцільно керуватися нормами Бюджетного кодексу України (ст. 55, 73, 78).

Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання

Завдання 5.1. Кількість самотніх непрацездатних громадян-інвалідів, які потребують окремих видів соціальної допомоги, складає за даними міської ради 2 524 особи. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості в розрахунку на одного самотнього непрацездатного громадянина, який потребує окремих видів допомоги, становить 1 086,399 62 грн. Кількість осіб, яким призначено компенсацію по догляду за самотніми непрацездатними громадянами, – 24. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості 1 353,60 грн. Коефіцієнт бюджетної забезпеченості на 2013 рік щодо видатків на виплату компенсацій фізичним особам для догляду за самотніми непрацездатними громадянами складає 0,941 04. Визначте загальну суму видатків міської ради на соціальний захист.

Методичні рекомендації

Визначення загального обсягу видатків міської ради на соціальний захист передбачає окремий розрахунок двох складових: 1) видатків на утримання територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг) та 2) видатків на виплату компенсацій фізичним особам для догляду за самотніми непрацездатними громадянами. Обсяг фінансових ресурсів за кожним видом названих видатків обчислюється як добуток кількості осіб, які потребують допомоги (осіб, які здійснюють догляд за непрацездатним громадянами) та фінансового нормативу бюджетної забезпеченості з урахуванням коефіцієнта бюджетної забезпеченості. Загальний обсяг видатків міської ради на соціальний захист є сумою двох визначених показників.

Завдання 5.2. Визначте суми міжбюджетних трансфертів для здійснення горизонтального вирівнювання податкоспроможності території, якщо:

фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до бюджету міста обласного значення в році, що передує рокові, у якому здійснюють планування, становлять 26,324 115 млн грн;

фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до всіх бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад становлять 54 086,0 млн грн;

чисельність населення міста обласного значення на 1 січня року, у якому здійснюють планування, становить 33,227 тис. осіб;

чисельність населення України (без урахування жителів міста Київ та населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень) на 1 січня року, у якому здійснюють планування, становить 35,9 млн осіб.

Методичні рекомендації

Умови проведення горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій зазначені в табл. 10.

Таблиця 10

Умови проведення горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій

Значення індексу податкоспроможності	Міжбюджетний трансферт	Величина міжбюджетного трансферту
менше від 0,9	базова дотація	80 % від суми, необхідної для досягнення індексом податкоспроможності значення 0,9
0,9 – 1,1	вирівнювання не здійснюється	
більше від 1,1	реверсна дотація (вилучення коштів до державного бюджету)	50 % від суми, що перевищує значення індексу податкоспроможності 1,1

Індекс податкоспроможності є коефіцієнтом, що визначає рівень податкоспроможності зведеного бюджету міста обласного значення, бюджету об'єднаної територіальної громади, районного бюджету порівняно з аналогічним середнім показником по всіх зведених бюджетах міст обласного значення, районів і бюджетах об'єднаних територіальних громад в Україні в розрахунку на одну людину.

Змістовий модуль 2. Система доходів і видатків Державного та місцевих бюджетів

Тема 6. Система доходів бюджету

Завдання 6.1. Підприємство, що зареєстроване у м. Південний Харківського району Харківської області, розрахувало до сплати за звітний період 50 000 грн податку на доходи фізичних осіб. Визначте, у яких пропорціях Державною казначейською службою України буде проведено розподіл сум податку між відповідними бюджетами.

Методичні рекомендації

Розподіл податку на доходи фізичних осіб між відповідними бюджетами визначається статтями 29, 64, 66, 69 Бюджетного кодексу України. Потрібно уважно проаналізувати зміст зазначених норм, визначити пропорції розподілу та занести результати розрахунків до табл. 11.

Таблиця 11

Розподіл податку на доходи фізичних осіб між бюджетами

Загальна сума податку, грн	Підлягає зарахуванню до								Статті Бюджетного кодексу
	Державного бюджету		обласного бюджету		районного бюджету		міського бюджету		
	%	грн	%	грн	%	грн	%	грн	
50 000									

Завдання 6.2. На підставі наведених у табл. 12 даних розподіліть надходження від платників, зареєстрованих у місті обласного значення, між відповідними бюджетами.

Таблиця 12

Вихідні дані для виконання завдання

Складові надходжень	Сума, тис. грн
1	2
Податок на доходи фізичних осіб	30,0
Податок на додану вартість	50,0

1	2
Податок на прибуток	20,0
Акцизний податок з алкогольних напоїв	10,0
Екологічний податок	6,0
Державне мито за реєстрацію місця проживання	0,2
Податок на додану вартість	4,0
Податок на прибуток комунальних підприємств	8,0
Акцизний податок із нафтопродуктів	3,0
Єдиний податок із юридичних осіб	7,0
Державне мито за видачу закордонних паспортів	2,5

Методичні рекомендації

Розподіл податків та інших обов'язкових платежів між відповідними бюджетами визначається нормами Бюджетного кодексу України, Податкового кодексу України, Закону України про Державний бюджет на відповідний рік, нормативними документами, які регулюють порядок справляння окремих податків, зборів та обов'язкових платежів. Необхідно уважно проаналізувати зміст зазначених документів, визначити пропорції розподілу та занести результати розрахунків до табл. 13.

Таблиця 13

Розподіл податків і зборів та інших обов'язкових платежів між бюджетами

Види надходжень	Пункт і стаття нормативного документа	Підлягає зарахуванню до								Усього, тис. грн
		Державного бюджету		обласного бюджету		районного бюджету		міського бюджету		
		%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	
Податок на доходи фізичних осіб										
...										
Разом										

Тема 7. Система видатків бюджету

Завдання 7.1. На підставі наведених у табл. 14 даних розмежуйте видатки між відповідними бюджетами.

Розмежування видатків між бюджетами, тис. грн

№ п/п	Види видатків	Державний бюджет	Обласний бюджет	Бюджет міста обласного значення, районний	Бюджет села, селища, міста районного значення
1	Професійно-технічна освіта (заклади комунальної власності)				
2	Обласна державна адміністрація				
3	Судова влада				
4	Інститут післядипломної освіти вчителів (обласної комунальної власності)				
5	Компенсаційні виплати за пільговий проїзд окремих категорій громадян				
6	Вечірні школи				
7	Заклад вищої освіти (обласної комунальної власності)				
8	Сільська бібліотека				

Методичні рекомендації

Розмежування видатків між бюджетами необхідно здійснювати на підставі чинних норм Бюджетного кодексу України. Статтею 87 Кодексу визначено склад видатків Державного бюджету, статтею 89 – видатки, що здійснюються з бюджетів міст республіканського АР Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, статтею 90 – видатки, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів, статтею 91 – видатки місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів.

Завдання 7.2. Згідно з бюджетом міської ради міста обласного значення заплановане здійснення таких видатків (табл. 15).

Склад видатків міського бюджету

Види видатків	Млн грн
1. Органи місцевого самоврядування	7,9
2. Дошкільні заклади освіти	12,8
3. Благоустрій міста	1,2
4. Загальноосвітні школи	21,6
5. Лікарні	33,6
6. Підвищення кваліфікації депутатів міської ради	0,1
7. Пільги ветеранам війни і праці на житлово-комунальні послуги	7,0
8. Музеї і виставки	0,2

Обґрунтуйте правомірність рішення міської ради.

Методичні рекомендації

У ході виконання завдання слід керуватися нормами статті 89 Бюджетного кодексу України, якою визначено склад видатків, що здійснюються з бюджетів міст республіканського АР Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад.

Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку

Завдання 8.1. Національний університет додатково планує у штатному розписі на поточний рік посаду доцента, кандидата економічних наук із педагогічним стажем 24 роки. Визначте додатковий плановий обсяг видатків бюджетної установи за статтями 2111 "Заробітна плата та 2120 "Нарахування на оплату праці".

Методичні рекомендації

У процесі встановлення розмірів посадових окладів працівників навчальних закладів, сум належних їм доплат слід керуватися нормами таких документів: Закон України "Про освіту" № 2145-VIII від 05.09.2017 р., Закон України "Про вищу освіту" № 1556-VII від 01.07.2014 р., наказ Міні-

стерства освіти і науки України від 26.09.2005 р. № 557 "Про впорядкування умов оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ"; постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 р. № 1298 "Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери". У процесі обчислення суми видатків за статтею 2120 "Нарахування на оплату праці" потрібно взяти до уваги норми Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" № 2464-VI від 08.07.2010 р.

Завдання 8.2. Сільськогосподарське підприємство отримало кредит на придбання сільськогосподарської техніки в сумі 24 000 грн на термін 3 роки під 26 % річних. Основна сума кредиту погашається однаковими сумами наприкінці кожного кварталу, відсотки нараховуються на непогашений залишок основної суми. За результатами конкурсного відбору підприємство було включене до отримувачів фінансової підтримки з боку держави через механізм здешевлення кредитів. Визначте потенційну суму підтримки підприємства державою через механізм здешевлення кредитів, якщо облікова ставка НБУ протягом першого-другого років користування кредитом становитиме 16 %, протягом третього року – 18 %.

Методичні рекомендації

Здійснення фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів виконується відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 300. Компенсація надається на конкурсній основі суб'єктам господарювання агропромислового комплексу.

З метою вирішення завдання необхідно сформулювати та заповнити таблицю за наведеною у табл. 16 формою. Можна навести приклад виконання розрахунків. Виходячи з умови завдання, підприємство мусить протягом трьох років відповідно до кредитної угоди з банком здійснити 12 платежів (по 4 платежі щорічно). Причому основна сума, що погашатиметься наприкінці кожного кварталу, становитиме $24\ 000 : 12 = 2\ 000$ грн, занесемо її до відповідної графи таблиці. За користування кредитом про-

тягом першого періоду (одного кварталу) підприємство має сплатити банкові:

$$24\,000 \times 0,26 : 4 = 1\,560 \text{ грн,}$$

у тому числі:

за рахунок коштів держави (у розмірі 50 % від облікової ставки НБУ відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 300):

$$24\,000 \times (0,16 \times 50 \%) : 4 = 480 \text{ грн;}$$

за рахунок власних коштів:

$$1560 - 480 = 1\,080 \text{ грн.}$$

Непогашений залишок за кредитом на початок другого періоду становитиме: $24\,000 - 2\,000 = 22\,000$ грн.

Відсотки за користування кредитом протягом другого періоду нараховуватимуться виходячи з цієї величини. Так, загальна сума відсотків, що буде сплачена банкові, складе:

$$22\,000 \times 0,26 : 4 = 1\,430 \text{ грн.}$$

Подальші розрахунки виконуються аналогічним чином (табл. 16).

Таблиця 16

Графік погашення кредиту

№ платежу	Непогашений залишок за кредитом	Підлягає сплаті, грн				Усього
		основна сума	відсотки за кредитом – усього	у тому числі за рахунок коштів		
				підприємства	держави	
1	24 000	2 000	1 560	1 080	480	3 560
2	22 000	2 000	1430			3 430
...						
12		2 000				
Усього						

Загальна сума державної підтримки становитиме підсумкове значення показника сплачених банкові відсотків за рахунок коштів держави.

Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу

Завдання 9.1. У двокімнатній квартирі загальною площею 45,0 кв. м зареєстровані два пенсіонери, які не працюють, – чоловік та дружина. Місячний розмір плати за житлово-комунальні послуги згідно з фактичним обсягом їх споживання – 2 385,20 грн, а в межах нормативів споживання – 2 344,61 грн.

Доходи сім'ї:

пенсія чоловіка становить 12 300 грн за останні два квартали;

пенсія дружини – 11 900 грн за останні два квартали.

Визначте суму житлово-комунальних послуг, що підлягає сплаті сім'єю, та розмір житлової субсидії.

Методичні рекомендації

Умови призначення та порядок надання громадянам житлових субсидій визначаються Положенням про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21.10.1995 р. № 848 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 22.09.1997 р. № 1050-97-п).

Головною умовою призначення субсидії є наявність різниці між розміром плати за житлово-комунальні послуги, скраплений газ та паливо (у межах соціальної норми житла та соціальних нормативів користування житлово-комунальними послугами) і обсягом обов'язкового відсотка платежу, який зобов'язана оплачувати сім'я в разі призначення субсидії. Розмір цього відсотка розраховують відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 р. № 1156 у такому порядку. На першому етапі визначають коефіцієнт доходу сім'ї (Кд):

$$\%_{\text{платежу}} = D_{\text{особу}} : PM_{\text{заг}}$$

де $D_{\text{особу}}$ – середньомісячний сукупний дохід на одне домогосподарство в розрахунку на одну особу;

$ПМ_{\text{заг}}$ – прожитковий мінімум на одну особу (загальний показник), що є чинним на дату, з якої призначається субсидія.

Слід зауважити, що у складі доходів фізичних осіб для розрахунку субсидії не враховують суми утриманого податку на доходи фізичних осіб.

На другому етапі визначають безпосередньо відсоток платежу ($\%_{\text{платежу}}$), який сплачуватиме сім'я за умови призначення субсидії (значення цього коефіцієнта округлюють до двох знаків після коми):

$$\%_{\text{платежу}} = K_{\text{д}} : 2 \times 15,$$

де 2 – базовий коефіцієнт доходу для призначення субсидії (два прожиткових мінімуми на одну особу в розрахунку на місяць);

15 – базова норма плати за житлово-комунальні послуги (15 % середньомісячного сукупного доходу домогосподарства).

Соціальна норма житла та соціальні нормативи користування житлово-комунальними послугами для призначення субсидій встановлені постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 409.

Субсидія для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг призначається виходячи із середньомісячного сукупного доходу осіб за два квартали, що передують місяцю, з якого призначається субсидія, а субсидія на придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива – виходячи з розміру доходу за попередній календарний рік.

Завдання 9.2. Сім'я у складі: батько – особа з інвалідністю III групи, працездатна особа, мати, дитина 8 років претендує на призначення державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям. Необхідний пакет документів підготовлено та подано до компетентних органів. Визначте право сім'ї на отримання допомоги та її розмір, якщо середньомісячний сукупний дохід сім'ї за 6 місяців, які передують місяцю звернення за допомогою, складає 1 900 грн.

Методичні рекомендації

Сім'я, що постійно проживає на території України, та з поважних або незалежних від неї причин має середньомісячний сукупний дохід нижчий від рівня забезпечення прожиткового мінімуму, має право на отримання

мання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям. Цей вид допомоги призначається відповідно до Закону України "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям" № 1768-III від 01.06.2000 р.

Розмір цієї допомоги визначається за такою формулою:

$$\text{СДМС} = \sum \text{РЗПМ} - \text{Д},$$

де СДМС – розмір соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, грн;

$\sum \text{РЗПМ}$ – рівень забезпечення прожиткового мінімуму для сім'ї (визначається як сума рівнів забезпечення прожиткового мінімуму кожного з членів сім'ї), грн;

Д – середньомісячний сукупний дохід сім'ї, грн.

Слід мати на увазі, що розмір соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям відповідно до вимог чинного законодавства не може бути більшим, ніж 75 % від рівня забезпечення прожиткового мінімуму:

$$\text{СДМС} \leq 75\% \sum \text{РЗПМ}.$$

Рівень забезпечення прожиткового мінімуму для сім'ї визначається з урахуванням таких нормативів (табл. 17).

Таблиця 17

Рівні забезпечення прожиткового мінімуму для обчислення соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям

Категорії осіб	У % від прожиткового мінімуму для відповідних соціальних і демографічних груп населення
Працевдатні особи	21
Особи, які втратили працевдатність, та особи з інвалідністю	100
Діти	85

Додатково до встановлених рівнів забезпечення прожиткового мінімуму окремих осіб застосовуються підвищувальні коефіцієнти (табл. 18).

**Підвищувальні коефіцієнти до встановленого рівня забезпечення
життєвого мінімуму окремих осіб для обчислення соціальної
допомоги малозабезпеченим сім'ям**

Категорії осіб	Коефіцієнт
Дитина, що входить до складу малозабезпеченої сім'ї (крім дитини з інвалідністю)	1,1
Дитина з інвалідністю, що входить до складу малозабезпеченої сім'ї	1,2
Дитина, яка утримується матір'ю (батьком, усиновителем), що не перебуває в шлюбі, і запис про батька (матір) цієї дитини у Книзі реєстрації народжень провадиться в установленому порядку за вказівкою матері (батька)	1,2
Дитина, в якій один або обидва батьків є особами з інвалідністю I або II групи	1,2
Громадяни, які одержали статус особи, що проживає і працює (навчається) на території населеного пункту, якому надано статус гірського	1,2

Розмір державної соціальної допомоги (у тому числі й максимальний) збільшується:

- на кожну дитину віком до 13 років на 250 грн;
- на кожну дитину віком від 13 до 18 років – на 500 грн.

Максимальний розмір допомоги з урахуванням збільшення її розміру на кожну дитину, яка входить до складу малозабезпеченої сім'ї, не може перевищувати життєвого мінімуму для сім'ї.

Середньомісячний сукупний дохід сім'ї визначається шляхом ділення загальної суми всіх доходів кожної особи, що враховуються під час надання допомоги, за останні шість календарних місяців на 6.

Перелік доходів, які включаються та які не включаються до складу сукупного доходу сімей, і особливості врахування окремих видів доходів під час визначення середньомісячного сукупного доходу сім'ї встановлені Методикою обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги.

Завдання 9.3. 15 січня поточного року в сім'ї народилася дівчинка вагою 3 100 г. Визначте право сім'ї на отримання допомоги на народження дитини, її розмір та терміни отримання.

Довідково: новонароджена дівчинка є другою дитиною в сім'ї; перша дитина (хлопчик) народилася 16 березня 2016 року.

Методичні рекомендації

Допомога у зв'язку з народженням дитини є одним із видів державної соціальної допомоги сім'ям із дітьми, надання якої здійснюється відповідно до Закону України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" № 2811 -XII від 21.11.1992 р. Допомога у зв'язку з народженням дитини призначається за умови, якщо звернення за її призначенням надійшло не пізніше ніж через дванадцять місяців після дня народження дитини. Розмір допомоги становить 41 280 грн. Виплата допомоги здійснюється одноразово в сумі 10 320 грн, решта суми допомоги виплачується протягом наступних 36 місяців однаковими частинами (по 860 грн щомісяця).

Завдання 9.4. Одинок мати самостійно виховує дитину п'яти років, претендує на отримання допомоги на дітей одиноким матерям. Середньомісячний сукупний дохід сім'ї за 6 місяців, які передують місяцю звернення за допомогою, складає 9 200 грн. Визначте право жінки на отримання зазначеного виду допомоги.

Методичні рекомендації

Допомога на дітей одиноким матерям призначається за наявності відповідної довідки державного органу реєстрації актів цивільного стану про підстави внесення до книги реєстрації народжень відомостей про батька (матір) дитини.

Допомога на дітей одиноким матерям призначається незалежно від отримання на дітей інших видів допомоги, передбачених Законом № 2811-XII від 21.11.1992 р.

Розмір цієї допомоги визначається за такою формулою:

$$D_{\text{діт. одинок матерям}} = ПМ_{\text{дит}} - D_{\text{на особу}}$$

де $D_{\text{діт. одинок матерям}}$ – розмір допомоги на дітей одиноким матерям;

$ПМ_{\text{дит}}$ – прожитковий мінімум для дитини відповідного віку;

$D_{\text{на особу}}$ – середньомісячний сукупний дохід сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців, грн.

Допомога призначається на підставі поданої заяви з усіма необхідними документами, та виплачується щомісяця до місяця досягнення ди-

тиною 18-річного віку (якщо діти навчаються на денній формі навчання в загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладах, закладах вищої освіти I – IV рівня акредитації – до закінчення такими дітьми навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років) включно. Допомога призначається на кожну дитину.

Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління

Завдання 10.1. На підставі наведених у табл. 19 даних розмежуйте видатки на оборону між відповідними бюджетами.

Таблиця 19

Розмежування видатків між бюджетами, тис. грн

№ п/п	Види видатків	Державний бюджет	Обласний бюджет	Бюджет міста обласного значення, районний	Бюджет села, селища, міста районного значення
1	Державне управління				
2	Фінансова та фіскальна діяльність				
3	Видатки на муніципальні формування з охорони громадського порядку				
4	Видатки на фінансування військової частини в м. Харків				
5	Керівництво та управління у сфері архівної справи				
6	Місцева пожежна охорона				
7	Міжнародна діяльність				
8	Забезпечення виконання завдань та функцій Національної гвардії України				
9	Громадський порядок та безпека				
10	Забезпечення функціонування виконавчої влади				

Методичні рекомендації

Розмежування видатків між бюджетами необхідно здійснювати на підставі чинних норм Бюджетного кодексу України. Статтею 87 Кодексу визначено склад видатків Державного бюджету, статтею 89 – видатки, що здійснюються з бюджетів міст республіканського АР Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, статтею 90 – видатки, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів, статтею 91 – видатки місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів.

Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу

Завдання 11.1. У 2018 році Україна здійснила емісію облігацій зовнішньої державної позики України на загальну суму 1 250 млн дол. США з погашенням у 2023 році. Запозичення здійснювались за ставкою 4,25 % річних. Термін сплати відсотків – 17 червня та 17 грудня щороку, починаючи з 17 грудня 2018 року. Розрахуйте видатки Державного бюджету на обслуговування цієї позики у 2019 році, якщо офіційний курс гривні до долара США становитиме:

на 17 червня 2019 року – 27,98 грн/дол.;

на 17 грудня 2019 року – 28,02 грн/дол.

Методичні рекомендації

Видатки Державного бюджету на обслуговування позики у 2019 році складатимуть суму чергових купонних виплат за облігаціями, що здійснюватимуться відповідно 17 червня та 17 грудня. Розмір купонного платежу визначається як добуток номінальної вартості облігацій та встановленого розміру купонної ставки. Отримані суми видатків в іноземній валюті потрібно перерахувати у гривні з урахуванням офіційного курсу Національного банку України.

Завдання 11.2. 11 вересня 2018 року держава здійснила емісію облігацій внутрішньої державної позики з індексованою вартістю кількістю

525 тис. шт. номінальною вартістю 1 000 грн. Терміни сплати відсотків: 13.03.2019 р., 11.09.2019 р., 12.03.2020 р., 10.09.2020 р., 11.03.2021 р., 09.09.2021 р. Розмір купонного платежу на одну облігацію – 46,50 грн. Визначте щорічні видатки Державного бюджету на обслуговування цієї позики (за роками) та вартість погашення облігацій, якщо середньозважений курс гривні до долара США на міжбанківському ринку за календарний місяць, який передує місяцю, в якому здійснюватиметься погашення облігацій, становитиме:

а) 27,25 грн/дол.;

б) 30,16 грн/дол.

Варіанти а) і б) розгляньте як незалежні один від одного.

Методичні рекомендації

Видатки Державного бюджету на обслуговування позики складають суму чергових купонних виплат за облігаціями, що здійснюватимуться у встановлені терміни. Розмір видатків визначається як добуток купонного платежу з розрахунку на одну облігацію та кількості облігацій в обігу.

Під час виконання завдання слід урахувати також, що погашення облігацій з індексованою вартістю здійснюється за індексованою вартістю, але не нижчою за номінальну вартість. Індексація номінальної вартості таких облігацій здійснюється на коефіцієнт індексації, що визначається як співвідношення середньозваженого курсу гривні до долара США на міжбанківському ринку за календарний місяць, що передує місяцю, в якому здійснюється погашення таких облігацій, та середньозваженого курсу гривні до долара США на міжбанківському ринку за календарний місяць, що передує місяцю, в якому здійснюється первинне розміщення таких облігацій.

Завдання 11.3. Інформація про державний борг станом на 1 січня 2019 року наведена в табл. 20.

Таблиця 20

Величина державного боргу станом на 1 січня 2019 року (умовні дані)

Борг за валютами погашення	Млрд грош. од.	Офіційний курс іноземної валюти до гривні
долар США	8,1	7,8000
гривня	40,0	–

У 2019 році здійснено:

а) емісію облігацій зовнішньої державної позики на суму 100 млн дол. США. Дата розміщення: 17.02.2019 р. Виплата купона: 17.02 та 17.08 щороку, починаючи з 17.08.2019 р. Дохідність облігацій – 6,25 % річних. Погашення облігацій здійснюється 17.06.2024 р.;

б) виплату купонного доходу за облігаціями зовнішньої державної позики 2015 – 2016 рр. випуску. Загальна сума платежу склала 560 млн дол. США (середньозважений курс долара – 27,89 грн/дол.);

в) виплату купонного доходу за облігаціями внутрішньої державної позики 2014 – 2015 рр. випуску. Загальна сума платежу склала 6,4 млрд грн;

г) погашення облігацій внутрішньої державної позики на суму 750 млн грн.

Визначте:

а) розмір державного боргу на 31.12.2019 р. у гривневому еквіваленті та в аспекті валют погашення, якщо врахувати, що протягом року українська гривня девальвувала відносно американської валюти на 2,5 %;

б) видатки бюджету на обслуговування боргу у 2019 році.

Довідково: офіційний курс долара на 17 серпня 2019 року становить 27,9200 грн/дол.

Методичні рекомендації

У ході виконання цього завдання потрібно мати на увазі, що державний борг – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату. Вона визначається як наявна величина боргу на початок звітного року, збільшена на обсяг здійснених запозичень та зменшена на величину погашення боргу протягом звітного року. Розрахунки слід проводити в аспекті валют погашення боргу. Після отримання загальної величини боргу на кінець звітного року за валютами погашення її потрібно перерахувати також у національну валюту відповідно до офіційного курсу Національного банку.

Видатки бюджету на обслуговування боргу розраховуються, виходячи зі встановлених термінів сплати купонів за облігаціями, величини таких купонів з розрахунку на одну облігацію та кількості облігацій в обігу. З метою визначення величини видатків на обслуговування позик, випущених шля-

хом розміщення облігацій зовнішньої державної позики, у розрахунках потрібно брати до уваги офіційний курс національної валюти до іноземної валюти, в якій номіновано облігації.

Завдання 11.4. На підставі наведених у табл. 21 даних визначте:

- а) суму державних запозичень на наступний період за умови, що джерелами фінансування бюджетного дефіциту визначено надходження від приватизації та державні запозичення;
- б) суму державного боргу на кінець року.

Таблиця 21

Вихідні дані для виконання завдання

Показники	Значення показників, млн грош. од.
Сума державного боргу на початок року	50,0
Доходи державного бюджету – усього	200,4
Повернення кредитів до бюджету	15,6
Надання кредитів із бюджету	12,8
Видатки державного бюджету – усього	220,6
Погашення державного боргу протягом року	6,0
Обслуговування державного боргу	2,6
Запланована сума надходжень від приватизації державного майна	5,2

Методичні рекомендації

Для виконання завдання потрібно насамперед визначити величину бюджетного дефіциту як різницю між доходами та видатками бюджету з урахуванням сальдо операцій кредитування. Ураховуючи, що джерелами фінансування бюджетного дефіциту визначено надходження від приватизації та державні запозичення, частина дефіциту, яка не буде перекрита надходженнями від приватизації державного майна, буде профінансована за рахунок здійснення державних запозичень.

У процесі визначення суми державного боргу слід виходити з рекомендацій, наданих для виконання завдання 11.3.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ

Лабораторна робота 1

Аналіз дохідної частини Державного бюджету України

Мета роботи: провести динамічний аналіз доходів Державного бюджету України за останній трирічний період.

Методичні рекомендації до виконання лабораторної роботи

Виконання цього завдання полягає в ознайомленні і проведенні детального аналізу планових та фактичних показників дохідної частини Державного бюджету України. Усі розрахунки потрібно виконувати у програмному середовищі Excel. Джерелом інформації для проведення аналізу слугують:

а) у частині планових показників поточного бюджетного року – дані додатка 1 до Закону України "Про Державний бюджет України" на відповідний рік;

б) у частині планових та фактичних показників попередніх бюджетних періодів – дані розділу 1 "Доходи" річного звіту Державної казначейської служби України про виконання Державного бюджету України.

Виконання лабораторної роботи доцільно проводити в такій послідовності:

1. *Аналіз динаміки загальної величини фактично сформованих доходів Державного бюджету, у тому числі в аспекті за загальним та спеціальним фондами, а також обчислення доходів бюджету в порівнянних цінах.* Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 22 формою.

Таблиця 22

Динаміка доходів Державного бюджету України (фактичні дані)

Показники	20 <u>xx</u> р.	20 <u>xу</u> р.	20 <u>xz</u> р.	20 <u>xz</u> р. у % від 20 <u>xx</u> р.
Доходи бюджету – усього, млрд грн				
у тому числі: доходи загального фонду				
доходи спеціального фонду				
<i>Довідково:</i> доходи бюджету в порівнянних цінах				

Слід зазначити, що обчислення величини доходів бюджету у порівнянних цінах виконується з метою виключення впливу цінового чинника на результати розрахунків. Для цього застосовують офіційні значення показників індексу-дефлятора ВВП, що дозволяє отримати реальні показники доходів.

У табл. 23 наведено дані про значення індексу-дефлятора ВВП за окремі роки.

Таблиця 23

Значення індексу-дефлятора ВВП за окремі роки

Рік	Значення індексу-дефлятора ВВП
2013	104,3
2014	115,9
2015	138,9
2016	117,1
2017	122,0

Розглянемо умовний приклад визначення доходів бюджету в порівнянних цінах. Нехай фактичні доходи бюджету за 2015 – 2017 рр. склали: 720, 854 та 930 млрд грн відповідно. У такому разі доходи бюджету в порівнянних цінах складуть відповідно:

за 2015 рік – 720 млрд грн (показник базового року слід залишити незмінним);

$$\text{за 2016 рік} - \frac{854 \text{ млрд грн}}{117,1 : 100} = 729,3 \text{ млрд грн};$$

$$\text{за 2017 рік} - \frac{930 \text{ млрд грн}}{(117,1 : 100) \times (122,0 : 100)} = 651,0 \text{ млрд грн}.$$

Інакше кажучи, у 2016 році мало місце зростання реальних показників доходів бюджету на 1,3 %, у 2017 році – доходи в порівнянних цінах скоротилися відносно рівня базового, 2016 року, на 9,6 %.

У межах виконання першого етапу лабораторної роботи потрібно сформулювати рисунок, на якому подати структуру доходів Державного бюджету за досліджуваний період в аспекті за загальним та спеціальним фондами.

Окремо студенти мають дослідити помісячне формування доходів бюджету за останній звітний період та подати результати дослідження на рисунку, доцільним є обчислення коефіцієнта сезонності формування доходів бюджету. За результатами виконання першої частини роботи варто зробити короткий, але ґрунтовний висновок.

2. *Аналіз структури та динаміки фактично сформованих доходів Державного бюджету за основними групами надходжень.* Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 24 формою.

Таблиця 24

**Склад і структура доходів Державного бюджету України
(фактичні дані)**

Групи доходів	20xx р.		20xy р.		20xz р.	
	млрд грн	% до підсумку	млрд грн	% до підсумку	млрд грн	% від підсумку
Податкові надходження						
Неподаткові надходження						
Доходи від операцій із капіталом						
Трансферти						
Цільові фонди						
Разом		100,0		100,0		100,0

Наведені в табл. 24 розрахунки слід доповнити рисунком, де подано структуру доходів бюджету за два останні роки.

З метою аналізу динаміки доходів Державного бюджету України потрібно сформувати таблицю за наведеною в табл. 25 формою.

Таблиця 25

**Динаміка доходів Державного бюджету України
(фактичні дані), млрд грн**

Групи доходів	20xx р.	20xy р.	20xz р.	20xz р. у % від	
				20xx р.	20xy р.
1	2	3	4	5	6
Податкові надходження					
Неподаткові надходження					
Доходи від операцій із капіталом					

1	2	3	4	5	6
Трансферти					
Цільові фонди					
Разом					

Додатково в межах цього етапу лабораторної роботи потрібно обчислити частку доходів загального та спеціального фондів за останній звітний рік у кожній із груп доходів бюджету. Для виконання цього завдання слід сформуванати таблицю за наведеною в табл. 26 формою.

Таблиця 26

Частка доходів загального та спеціального фондів у складі окремих груп доходів Державного бюджету України (фактичні дані) в ___ році

Групи доходів	Усього – млрд грн	У тому числі за фондами		Довідково: частка спеціального фонду в доходах бюджету	
		загальний	спеціальний		
Податкові надходження					
Неподаткові надходження					
Доходи від операцій із капіталом					
Трансферти					
Цільові фонди					
Разом					

Після формування наведеної табл. 26 потрібно назвати п'ять – сім основних складових спеціального фонду Державного бюджету України з визначенням груп, до яких вони належать.

За результатами виконання другої частини лабораторної роботи потрібно зробити короткий, але ґрунтовний висновок.

3. *Аналіз структури та динаміки фактично сформованих надходжень Державного бюджету за кожною з груп доходів бюджету (податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій із капіталом, трансферти, цільові фонди) з деталізацією інформації за підгрупами доходів та їх основними складовими за два останні звітні роки.*

З метою аналізу складу та структури податкових надходжень Державного бюджету потрібно сформувати таблицю за формою табл. 27.

Таблиця 27

**Склад і структура податкових надходжень
Державного бюджету України (фактичні дані)**

Підгрупи доходів	20 <u>х</u> р.		20 <u>х</u> з р.	
	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості				
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів				
Внутрішні податки на товари та послуги				
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції				
Збори на паливно-енергетичні ресурси				
Інші податки та збори				
Разом		100,0		100,0

За результатами аналізу попередньої таблиці та проведених додаткових досліджень слід назвати основні бюджетоформувальні податки Державного бюджету України із визначенням їхніх часток у структурі податкових надходжень та відобразити таку інформацію на рисунку. За результатами аналізу табл. 27 потрібно зробити короткий висновок.

З метою аналізу складу та структури неподаткових надходжень Державного бюджету України потрібно сформувати таблицю за зразком табл. 28.

Таблиця 28

**Склад і структура неподаткових надходжень
Державного бюджету України (фактичні дані)**

Підгрупи доходів	20 <u>х</u> р.		20 <u>х</u> з р.	
	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку
Доходи від власності та підприємницької діяльності				
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності				
Інші неподаткові надходження				
Власні надходження бюджетних установ				
Разом		100,0		100,0

За результатами аналізу табл. 28 та проведених додаткових досліджень слід назвати найвагоміші складові неподаткових надходжень Державного бюджету України із визначенням їхніх часток у структурі неподаткових надходжень та відобразити таку інформацію на рисунку. За результатами аналізу табл. 27 і 28 потрібно зробити короткий висновок.

З метою аналізу складу та структури доходів від операцій із капіталом Державного бюджету України потрібно сформувати таблицю за формою табл. 29.

Таблиця 29

**Склад і структура доходів від операцій з капіталом
Державного бюджету України (фактичні дані)**

Підгрупи доходів	20х _y р.		20х _z р.	
	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку
Надходження від продажу основного капіталу				
Надходження від реалізації державних запасів товарів				
Кошти від продажу землі і нематеріальних активів				
Разом		100,0		100,0

За результатами аналізу табл. 29 потрібно зробити короткий висновок.

З метою аналізу складу та структури трансфертів як складової Державного бюджету України потрібно сформувати таблицю за зразком табл. 30.

Таблиця 30

**Склад і структура трансфертів у складі доходів
Державного бюджету України (фактичні дані)**

Підгрупи доходів	20х _y р.		20х _z р.	
	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку
1	2	3	4	5
Трансферти від органів державного управління				
у тому числі: реверсна дотація				

1	2	3	4	5
...				
Трансферти від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ				
у тому числі:				
Кошти, отримані від секретаріату ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ або іншої міжнародної організації за участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки				
Гранти (дарунки), що надійшли до бюджетів усіх рівнів				
...				
Разом		100,0		100,0

За результатами аналізу табл. 30 потрібно зробити короткий висновок.

З метою аналізу складу та структури цільових фондів, створених у складі Державного бюджету України у групі "Цільові фонди", потрібно скласти таблицю за формою табл. 31.

Таблиця 31

**Цільові фонди, створені у складі Державного бюджету України
у складі групи "Цільові фонди" (фактичні дані)**

Підгрупи доходів	20 <u>x</u> y р.		20 <u>x</u> z р.	
	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку
Фонд соціального захисту інвалідів				
Фонд забезпечення оборони і безпеки держави				
...				
Разом		100,0		100,0

За результатами аналізу табл. 31 потрібно зробити короткий висновок.

4. Аналіз виконання плану виконання доходів Державного бюджету України.

З метою виконання цього етапу лабораторної роботи потрібно сформувати таблицю за формою табл. 32.

Таблиця 32

Виконання плану за доходами Державного бюджету України, %*

Групи доходів	Рівень виконання плану		
	20xx р.	20xy р.	20xz р.
Податкові надходження			
Неподаткові надходження			
Доходи від операцій із капіталом			
Трансферти			
Цільові фонди			
Разом			

*Замість таблиці студенти можуть побудувати відповідний рисунок.

Окремо потрібно визначити відхилення фактичних показників виконання Державного бюджету за доходами від планових. Результати розрахунків слід подати за формою табл. 33.

Таблиця 33

Відхилення фактичних показників виконання Державного бюджету за доходами від планових*, %

Складові доходів бюджету	20xx р.	20xy р.	20xz р.	Середній рівень відхилення
1	2	3	4	5
Податкові надходження – усього				
податок на доходи фізичних осіб				
податок на прибуток підприємств				
податок на додану вартість				
...				
Неподаткові надходження				
у тому числі власні надходження бюджетних установ				
Доходи від операцій із капіталом				

1	2	3	4	5
Трансферти				
у тому числі реверсна дотація				
Цільові фонди				

*Відхилення фактичних показників виконання бюджету від планових розраховується за кожною складовою доходів у такий спосіб: (фактичні доходи – планові доходи) / планові доходи × 100.

Надалі слід оцінити вплив чинників на відхилення фактичних показників виконання бюджету за доходами в останньому звітному році від показників, визначених плановими розрахунками. Отримані результати пропонується подати у формі таблиці за зразком табл. 34.

Таблиця 34

Оцінка впливу чинників на відхилення фактичних показників виконання місцевого бюджету за доходами у 20 __ році від показників, визначених плановими розрахунками

Загальне відхилення фактичних показників виконання державного бюджету за доходами від планових, %	
у тому числі за рахунок невиконання плану за статтями дохідної частини бюджету, %	
...	
у тому числі за рахунок перевиконання плану за статтями дохідної частини бюджету, %	
...	

Загальне відхилення, отримане в табл. 34, має відповідати рівневі відхилення, наведеному в табл. 33. Для оцінювання впливу чинників на загальне відхилення результатів виконання бюджету необхідно отримані в попередній таблиці результати за відповідними складовими доходів бюджету помножити на планову частку відповідних доходів у структурі доходів бюджету. Отримані результати потрібно подати в таблиці у рейтинговому порядку.

Звіт про виконання лабораторної роботи

Звіт про виконання лабораторної роботи включає: титульний аркуш, виконані студентом розрахунки, побудовані рисунки, сформульовані висновки. Зазначений звіт надсилається на перевірку викладачеві через

персональну навчальну систему не пізніше ніж через добу після проведення заняття. Передбачений також захист сформованого звіту.

Лабораторна робота 2

Аналіз видаткової частини Державного бюджету України та операцій кредитування

Мета роботи: зробити динамічний аналіз видатків Державного бюджету України та операцій кредитування.

Методичні рекомендації до виконання лабораторної роботи

Виконання цього завдання полягає в ознайомленні і проведенні детального аналізу планових та фактичних показників видаткової частини Державного бюджету України. Усі розрахунки потрібно виконувати у програмному середовищі Excel. Джерелом інформації для виконання аналізу слугують:

а) у частині планових показників поточного бюджетного року – дані додатка 3 "Розподіл видатків Державного бюджету України" і додатка 4 "Повернення кредитів до Державного бюджету України та розподіл надання кредитів з Державного бюджету України" до Закону України "Про Державний бюджет України" на відповідний рік;

б) у частині планових та фактичних показників попередніх бюджетних періодів:

щодо видатків бюджету – дані розділу II "Видатки" річного звіту Державної казначейської служби України про виконання Державного бюджету України, зокрема: розділу II.1 "Видатки за програмною класифікацією видатків та кредитування Державного бюджету", розділу II.2 "Видатки за функціональною класифікацією видатків та кредитування Державного бюджету", розділу II.3 "Видатки за економічною класифікацією видатків бюджету"; дані Звіту про виконання показників розподілу видатків Державного бюджету України, дані Звіту "Інформація про виконання захищених видатків Державного бюджету України";

щодо операцій кредитування бюджету – дані розділу III "Кредитування державного бюджету" річного звіту Державної казначейської служби України про виконання Державного бюджету України, зокрема: розді-

лу III.1 "Кредитування за програмною класифікацією видатків та кредитування Державного бюджету", розділу III.2 "Кредитування за функціональною класифікацією видатків та кредитування Державного бюджету", розділу III.3 "Кредитування за класифікацією кредитування бюджету"; дані Звіту про повернення кредитів до Державного бюджету України та розподіл надання кредитів із Державного бюджету України.

Виконання лабораторної роботи доцільно проводити в такій послідовності:

1. *Аналіз динаміки загальної величини фактично здійснених видатків Державного бюджету*, у тому числі в аспекті за загальним та спеціальним фондами, а також обчислення видатків бюджету в порівнянних цінах. Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 35 формою.

Таблиця 35

Динаміка видатків Державного бюджету України (фактичні дані)

Показники	20 <u>xx</u> р.	20 <u>xy</u> р.	20 <u>xz</u> р.	20 <u>xz</u> р. у % від 20 <u>xx</u> р.
Видатки бюджету – усього, млрд грн				
у тому числі видатки загального фонду				
видатки спеціального фонду				
<i>Довідково:</i> видатки бюджету в порівнянних цінах				

Слід зазначити, що обчислення величини видатків бюджету в порівнянних цінах виконується з метою виключення впливу цінового чинника на результати розрахунків. Для цього застосовують офіційні значення показників індексу-дефлятора ВВП, що дозволяє отримати реальні показники видатків. Порядок обчислення таких показників у частині видатків відповідає порядку обчислення таких показників у частині доходів.

У межах виконання першого етапу лабораторної роботи потрібно сформулювати рисунок, на якому слід подати структуру видатків Державного бюджету за досліджуваний період в аспекті за загальним та спеціальним фондами.

Окремо студенти мають дослідити щомісячне фінансування видатків бюджету за останній звітний період та подати результати дослідження на рисунку, доцільним є обчислення коефіцієнта сезонності здійснення

видатків бюджету. За результатами виконання першої частини роботи варто зробити короткий, але ґрунтовний висновок.

2. *Аналіз складу та структури фактично профінансованих видатків Державного бюджету*, виходячи з їхньої економічної сутності. Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 36 формою.

Таблиця 36

**Склад і структура видатків Державного бюджету України
за їх економічною сутністю (фактичні дані)**

Групи видатків	20xx р.		20xy р.		20xz р.	
	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку	млрд грн	% від підсумку
Поточні видатки						
з них: оплата праці						
нарахування на оплату праці						
використання товарів і послуг						
обслуговування боргових зобов'язань						
поточні трансферти						
соціальне забезпечення						
інші поточні видатки						
Капітальні видатки						
з них: придбання основного капіталу						
капітальні трансферти						
Нерозподілені видатки						
Разом		100,0		100,0		100,0

Наведені у табл. 36 розрахунки слід доповнити рисунком, на якому подати структуру видатків бюджету за два останні роки. За результатами виконання другої частини роботи необхідно зробити короткий висновок.

3. *Аналіз складу та структури фактично здійснених видатків Державного бюджету за відомчою класифікацією видатків за останній звітний рік*. Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 37 формою.

**Видатки Державного бюджету України
за відомчою класифікацією видатків (фактичні дані)**

Код відомчої класифікації	Головні розпорядники бюджетних коштів	Млрд грн	% від підсумку
11	Апарат Верховної Ради України		
30	Державне управління справами		
...			
140	Міністерство закордонних справ України		
...			
230	Міністерство охорони здоров'я України		
...	...		
Усього видатків			100,0

У процесі формування табл. 37 головних розпорядників бюджетних коштів доцільно навести в рейтинговому порядку, починаючи з тих, частка видатків яких у загальному обсязі видатків Державного бюджету є найбільшою. За результатами виконання третьої частини роботи необхідно зробити короткий висновок.

4. *Аналіз складу та структури фактично здійснених видатків Державного бюджету за функціональною класифікацією видатків за останній звітний рік.* Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 38 формою.

**Видатки Державного бюджету України
за функціональною класифікацією видатків (фактичні дані)**

Групи видатків	Млрд грн	% від підсумку
1	2	3
Загальнодержавні функції		
у тому числі міжбюджетні трансферти		
Оборона		
Громадський порядок, безпека та судова влада		
Економічна діяльність		
Охорона навколишнього природного середовища		

1	2	3
Житлово-комунальне господарство		
Охорона здоров'я		
Духовний та фізичний розвиток		
Освіта		
Соціальний захист та соціальне забезпечення		
Усього		100,0

У межах виконання цієї частини роботи студентам доцільно назвати основні напрями витрачання коштів за окремими функціями держави, для чого здійснити додатковий аналіз відповідних показників.

Потрібно мати на увазі, що загальна сума видатків у кожному конкретному звітному періоді, наведена в табл. 36 – 38, має бути однаковою незалежно від класифікації, за якою проводилося групування показників. За результатами проведених розрахунків необхідно зробити короткий висновок.

5. *Аналіз виконання захищених видатків Державного бюджету України за окремими головними розпорядниками коштів.* З метою виконання цього етапу лабораторної роботи потрібно сформувати таблицю за формою табл. 39 та навести інформацію щодо двох (на вибір студента) розпорядників бюджетних коштів за останній звітний рік.

Таблиця 39

Виконання захищених видатків Державного бюджету України окремими головними розпорядниками бюджетних коштів у ___ році

Назва головного розпорядника бюджетних коштів	Код економічної класифікації видатків бюджету	План з урахуванням внесених змін	Виділено коштів	Касові видатки
...	2110			
	2120			
	2230			
	2270			
	...			

У процесі виконання цього завдання потрібно пригадати сутність та склад захищених видатків Державного бюджету, умови та порядок їх фінансування і зробити висновки за результатами сформованої таблиці, виходячи з цих знань.

6. *Аналіз виконання планових показників Державного бюджету України за видатками.* З метою виконання цього етапу лабораторної роботи потрібно сформувати таблицю за формою табл. 40.

Таблиця 40

Виконання плану Державного бюджету України за видатками, %*

Групи видатків	Рівень виконання плану		
	20 <u>xx</u> р.	20 <u>xу</u> р.	20 <u>xz</u> р.
Загальнодержавні функції			
у тому числі міжбюджетні трансферти			
Оборона			
Громадський порядок, безпека та судова влада			
Економічна діяльність			
Охорона навколишнього природного середовища			
Житлово-комунальне господарство			
Охорона здоров'я			
Духовний та фізичний розвиток			
Освіта			
Соціальний захист та соціальне забезпечення			
Разом			

*Замість таблиці студенти можуть побудувати відповідний рисунок.

7. *Аналіз операцій внутрішнього кредитування Державного бюджету України за функціональною, програмною класифікаціями та класифікацією кредитування бюджету за два останні звітні роки.* Насамперед студенти досліджують операції кредитування за класифікацією кредитування бюджету. Виконання цього завдання лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 41 формою.

**Кредитування Державного бюджету України
за класифікацією кредитування (фактичні дані), млрд грн**

Показники	20 <u>xу</u> р.			20 <u>xz</u> р.		
	усього	у тому числі за фондами		усього	у тому числі за фондами	
		загальний	спеціальний		загальний	спеціальний
Надання кредитів						
Повернення кредитів						
Кредитування – разом						

Окремо студенти мають проаналізувати операції кредитування Державного бюджету України за функціональною класифікацією видатків і кредитування за два останні звітні роки. Для цього пропонується сформувати таблицю за формою табл. 42.

Кредитування Державного бюджету України за функціональною класифікацією видатків і кредитування (фактичні дані), млрд грн

Показники	20 <u>xу</u> р.			20 <u>xz</u> р.		
	усього	у тому числі за фондами		усього	у тому числі за фондами	
		загальний	спеціальний		загальний	спеціальний
...						
Економічна діяльність						
Житлово-комунальне господарство						
Духовний та фізичний розвиток						
...						
Разом						

Додатково студенти мають назвати основні програми, за якими надаються кредитні кошти позичальниками та повертаються ними до бюджету.

Потрібно мати на увазі, що загальна сума операцій кредитування у кожному конкретному звітному періоді, наведена в табл. 41 – 42, має бути однаковою незалежно від класифікації, за якою проводилося групування показників. За результатами проведених розрахунків необхідно зробити короткий висновок.

Звіт про виконання лабораторної роботи

Звіт про виконання лабораторної роботи включає: титульний аркуш, виконані студентом розрахунки, побудовані рисунки, сформульовані висновки. Зазначений звіт надсилається на перевірку викладачеві через персональну навчальну систему не пізніше ніж через добу після проведення заняття. Передбачений також захист сформованого звіту.

Лабораторна робота 3

Аналіз міжбюджетних трансфертів

Мета роботи: виконати аналіз міжбюджетних трансфертів у складі дохідної та видаткової частин Державного бюджету України, визначити перелік бюджетів-донорів та бюджетів-реципієнтів.

Методичні рекомендації до виконання лабораторної роботи

Виконання цього завдання полягає в ознайомленні і проведенні детального аналізу планових та фактичних показників міжбюджетних трансфертів Державного бюджету України. Усі розрахунки потрібно виконувати у програмному середовищі Excel. Джерелом інформації для виконання аналізу слугують:

а) у частині планових показників поточного бюджетного року – дані таких додатків до Закону України "Про Державний бюджет України": додатка 1 "Доходи Державного бюджету" (щодо реверсної дотації та інших можливих трансфертів у дохідній частині бюджету), дані додатка 3 "Розподіл видатків Державного бюджету" (щодо загальної суми міжбюджетних трансфертів у видатковій частині Державного бюджету), дані додатка 6 "Міжбюджетні трансферти (базова та реверсна дотації, освітня та медична субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам)", дані додатка 7 "Міжбюджетні трансферти (інші дотації та субвенції) з Державного

бюджету України місцевим бюджетам". Показники, подані в додатках 6 та 7, є деталізованою інформацією про суми міжбюджетних трансфертів за їхніми видами в аспекті адміністративно-територіальних одиниць, до яких вони надходять чи з яких вилучатимуться;

б) у частині планових та фактичних показників попередніх бюджетних періодів: дані розділу 1 "Доходи" річного звіту Державної казначейської служби України про виконання Державного бюджету України (щодо реверсної дотації та інших можливих трансфертів у дохідній частині бюджету); дані розділу II.2 річного звіту Державної казначейської служби України про виконання Державного бюджету України "Видатки за функціональною класифікацією видатків та кредитування державного бюджету" (щодо загальної суми міжбюджетних трансфертів у видатковій частині Державного бюджету); дані звіту Державної казначейської служби України "Інформація про виконання показників міжбюджетних трансфертів (базова та реверсна дотації, освітня, медична субвенції та додаткова дотація з Державного бюджету місцевим бюджетам)", звіту Державної казначейської служби України "Інформація про виконання показників міжбюджетних трансфертів (інших дотацій та субвенцій) з Державного бюджету України місцевим бюджетам".

Виконання лабораторної роботи доцільно проводити в такій послідовності:

1. *Аналіз динаміки загальної величини міжбюджетних трансфертів у складі доходів Державного бюджету України.* Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 43 формою.

Таблиця 43

**Місце міжбюджетних трансфертів
у доходах Державного бюджету України**

Рік	Трансферти в доходах Державного бюджету України	
	млрд грн	% від доходів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів)
20xx		
20xy		
20xz		

За результатами виконання першої частини роботи варто також ідентифікувати трансферти у складі дохідної частини Державного бюджету України.

2. *Аналіз складу і структури міжбюджетних трансфертів у видатковій частині Державного бюджету України.* Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 44 формою.

Таблиця 44

**Склад і структура міжбюджетних трансфертів
у видатковій частині Державного бюджету України**

Міжбюджетні трансферти	20xx р.		20xy р.		20xz р.	
	млн грн	% від загальної суми трансфертів	млн грн	% від загальної суми трансфертів	млн грн	% від загальної суми трансфертів
Дотації						
у тому числі: базова дотація						
...						
Субвенції						
у тому числі: медична субвенція						
освітня субвенція						
...						
Усього міжбюджетних трансфертів						
<i>Довідково:</i> частка трансфертів у видатках бюджету						

За результатами проведених розрахунків необхідно зробити короткий висновок.

3. *Аналіз складу та кількості дотаційних місцевих бюджетів, які отримують базову дотацію з Державного бюджету України, за два останні звітні роки.* Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 45 формою.

**Місцеві бюджети-отримувачі базової дотації
з Державного бюджету України**

Види бюджетів	20 <u>xy</u> р.		20 <u>xz</u> р.	
	кількість бюджетів	% від бюджетів відповідної групи	кількість бюджетів	% від бюджетів відповідної групи
Дотаційні бюджети – усього				
з них бюджети:				
областей				
районів				
міст обласних центрів				
інших міст				
об'єднаних територіальних громад				

Студенти мають назвати по 3 – 4 місцеві бюджети-реципієнти на кожному з рівнів бюджетної системи (місто, район, область).

4. *Аналіз складу та кількості місцевих бюджетів-донорів, які передають до Державного бюджету України кошти у формі реверсної дотації, за два останні звітні роки.* Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 46 формою.

Місцеві бюджети-донори Державного бюджету України

Види бюджетів	20 <u>xy</u> р.		20 <u>xz</u> р.	
	кількість бюджетів	% від бюджетів відповідної групи	кількість бюджетів	% від бюджетів відповідної групи
Бюджети-донори – усього				
з них бюджети:				
областей				
районів				
міст обласних центрів				
інших міст				
об'єднаних територіальних громад				

Надалі потрібно сформувавши список бюджетів-донорів, подавши їх у рейтинговому порядку (за спаданням суми коштів, що вилучається з таких бюджетів). Інформацію слід подати за останній звітний рік. Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 47 формою.

Таблиця 47

Основні бюджети-донори Державного бюджету України

Назва бюджету	20 <u>xz</u> р.	
	сума вилучених коштів	% від загальної суми реверсної дотації в доходах Державного бюджету
...		
...		
Разом		100,0

За результатами проведених розрахунків необхідно зробити короткий висновок.

5. *Аналіз виконання планових показників Державного бюджету України за міжбюджетними трансфертами.* З метою виконання цього етапу лабораторної роботи потрібно сформувавши таблицю за формою табл. 48.

Таблиця 48

Виконання плану Державного бюджету України за міжбюджетними трансфертами, %*

Показники	Рівень виконання плану		
	20 <u>xx</u> р.	20 <u>xу</u> р.	20 <u>xz</u> р.
Трансферти в дохідній частині Державного бюджету – усього			
у тому числі реверсна дотація			
...			
Трансферти у видатковій частині Державного бюджету – усього			
у тому числі: базова дотація			
медицина субвенція			
освітня субвенція			
...			

* Замість таблиці студенти можуть побудувати відповідний рисунок.

У межах виконання цього етапу лабораторної роботи студентам рекомендується визначити рівень виконання плану за надходженням трансфертів із Державного бюджету України для будь-якого (обраного на розсуд студента) місцевого бюджету.

За результатами проведених розрахунків необхідно зробити короткий, але ґрунтовний висновок.

Звіт про виконання лабораторної роботи

Звіт про виконання лабораторної роботи включає: титульний аркуш, виконані студентом розрахунки, побудовані рисунки, сформульовані висновки. Зазначений звіт надсилається на перевірку викладачеві через персональну навчальну систему не пізніше ніж через добу після проведення заняття. Передбачений також захист сформованого звіту.

Лабораторна робота 4

Дефіцит Державного бюджету України та джерела його фінансування. Показники державного та гарантованого державою боргу

Мета роботи: дати оцінку показників дефіциту Державного бюджету України та джерел його фінансування в динаміці, проаналізувати стан державного та гарантованого державою боргу.

Методичні рекомендації до виконання лабораторної роботи

Виконання цього завдання полягає в ознайомленні і проведенні детального аналізу планових та фактичних показників дефіциту Державного бюджету України, джерел його фінансування, оцінюванні сучасного стану боргу. Усі розрахунки потрібно виконувати в програмному середовищі Excel. Джерелом інформації для аналізу слугують:

а) у частині показників дефіциту Державного бюджету України: щодо планових показників дефіциту Державного бюджету України – текстова частина Закону України "Про Державний бюджет України"; дані таких додатків до Закону України "Про Державний бюджет України": 1 "Доходи Державного бюджету", 3 "Розподіл видатків Державного бюджету", 4 "Повернення кредитів до Державного бюджету України та розподіл надання кредитів з Державного бюджету" (використання даних із названих додатків дозволяє розрахунковим шляхом обчислити величину бюджетного дефіциту);

щодо фактичних показників дефіциту Державного бюджету України – дані розділів 1 "Доходи", II "Видатки", III "Кредитування державного бюджету" річного звіту Державної казначейської служби України про виконання Державного бюджету України (використання даних із названих додатків дозволяє розрахунковим шляхом обчислити величину бюджетного дефіциту);

б) у частині показників фінансування Державного бюджету України: щодо планових показників фінансування – дані додатка 2 "Фінансування Державного бюджету" Закону України про Державний бюджет;

щодо фактичних показників фінансування – дані розділу IV "Фінансування" річного звіту Державної казначейської служби України про виконання Державного бюджету України, а саме розділу IV.1 "Фінансування за класифікацією фінансування бюджету за типом кредитора" і розділу IV.2 "Фінансування за класифікацією фінансування бюджету за типом боргового зобов'язання";

в) у частині показників державного й гарантованого державою боргу та операцій з його обслуговування:

щодо планових показників – текстова частина Закону України "Про Державний бюджет України";

щодо фактичних показників – Звіт Державної казначейської служби України про стан державного боргу і гарантованого державою боргу, такі форми звітності Державної казначейської служби: "Інформація про надані державні гарантії", "Інформація про здійснені операції з управління державним боргом", дані офіційного сайту Міністерства фінансів України.

Виконання лабораторної роботи доцільно проводити в такій послідовності:

1. *Обчислення планових показників дефіциту Державного бюджету України в поточному році.* Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 49 формою.

Таблиця 49

Планові показники Державного бюджету на 20__ рік, тис. грн

№ п/п	Показники	Джерело інформації*	Усього	в тому числі:	
				загальний фонд	спеціальний фонд
1	2	3	4	5	6
1	Доходи	Додаток 1			
2	Видатки	Додаток 2			

1	2	3	4	5	6
3	Надання кредитів із бюджету	Додаток 4			
4	Повернення кредитів до бюджету				
5	Бюджетний дефіцит (-) / профіцит (+)	Показник 1 – – показник 2 + + показник 4 – – показник 3			

*Посилання на номер додатка до Закону "Про Державний бюджет України".

Для визначення абсолютних показників дефіциту Державного бюджету України за відповідний рік слід скористатися інформацією з додатків 1 "Доходи Державного бюджету", 3 "Розподіл видатків Державного бюджету", 4 "Повернення кредитів до Державного бюджету України та розподіл надання кредитів з Державного бюджету" Закону України про Державний бюджет на відповідний рік, занести її до табл. 49 та провести розрахунки за наведеною в ній формулою.

Після проведення розрахунків слід перевірити отримані результати: визначені абсолютні показники дефіциту (профіциту), у тому числі за фондами, мають відповідати підсумковому показнику фінансування з додатка 2 "Фінансування Державного бюджету" Закону України про Державний бюджет.

Далі потрібно обчислити відносні показники бюджетного дефіциту. Для цього необхідно визначити низку вихідних показників, поданих у табл. 50, та провести розрахунки з використанням наведених формул.

Таблиця 50

Визначення відносних показників бюджетного дефіциту

Показники	Джерело інформації / Порядок розрахунку показників	Значення показників
1	2	3
Вихідні показники: 1. Валовий внутрішній продукт	Постанова Уряду "Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України" на відповідний рік (відповідні роки)	
2. Доходи Державного бюджету, тис. грн	Додаток 1	

1	2	3
3. Видатки Державного бюджету, тис. грн	Додаток 2	
4. Доходи Державного бюджету без урахування надходжень у вигляді трансфертів, тис. грн	Додаток 1	
5. Видатки Державного бюджету без урахування видатків, пов'язаних з обслуговуванням державного боргу, тис. грн	Додаток 2	
6. Абсолютна величина бюджетного дефіциту (профіциту), тис. грн	розрахована в табл. 49	
Показники бюджетного дефіциту:		
1. Відношення бюджетного дефіциту до величини валового внутрішнього продукту, %	Показник 6 / показник 1	
2. Відношення бюджетного дефіциту до величини доходів бюджету, %	Показник 6 / показник 2	
3. Відношення бюджетного дефіциту до величини видатків бюджету, %	Показник 6 / показник 3	
4. Відношення бюджетного дефіциту до величини доходів бюджету (без урахування надходжень у вигляді трансфертів), %	Показник 6 / показник 4	
5. Відношення бюджетного дефіциту до величини видатків бюджету (без урахування видатків, пов'язаних з обслуговуванням державного боргу), %	Показник 6 / показник 5	

2. *Аналіз динаміки фактичних показників бюджетного дефіциту.* Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 51 формою.

Таблиця 51

Значення показників бюджетного дефіциту

Показники	20 <u>xx</u> р.	20 <u>xy</u> р.	20 <u>xz</u> р.
Абсолютне значення дефіциту бюджету, млрд грн			
Дефіцит бюджету, % від ВВП			
Дефіцит бюджету, % від доходів бюджету			
Дефіцит бюджету, % від видатків бюджету			

Після визначення показників бюджетного дефіциту студенти мають порівняти його фактичні значення (абсолютні й відносні) з показниками,

закладеними в Законах України "Про Державний бюджет України" та в постановках Уряду "Про основні напрями бюджетної політики" на відповідний рік (відповідні роки) і зробити короткі та ґрунтовні висновки.

3. *Аналіз показників фінансування Державного бюджету України за двома класифікаціями фінансування: за типом кредитора та типом боргового зобов'язання.* Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиць за наведеними в табл. 52 і 53 формами.

Таблиця 52

Склад і структура джерел фінансування Державного бюджету за типом боргового зобов'язання у 20__ році

Показники	Усього		в тому числі			
			загальний фонд		спеціальний фонд	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Загальне фінансування		100,0		100,0		100,0
Фінансування за борговими операціями						
Надходження від приватизації державного майна						
Фінансування за активними операціями						

Форма табл. 53 дає змогу проаналізувати джерела фінансування бюджетного дефіциту з іншого боку – за типом кредитора Державного бюджету.

Таблиця 53

Склад і структура джерел фінансування Державного бюджету за типом кредитора у 20__ році

Показники	Усього		в тому числі			
			загальний фонд		спеціальний фонд	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Внутрішнє фінансування – усього						
Фінансування за рахунок позик банківських установ						

1	2	3	4	5	6	7
Інше внутрішнє фінансування						
Надходження від приватизації державного майна						
Фінансування за рахунок залишків коштів на рахунках бюджетних установ						
Зміни обсягів депозитів і цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю						
Коригування						
Фінансування за рахунок зміни залишків коштів бюджетів						
Зовнішнє фінансування – усього						
Позики, надані міжнародними фінансовими організаціями						
Позики, надані органами управління іноземних держав						
Фінансування за рахунок випуску цінних паперів						
Усього		100,0		100,0		100,0

За результатами проведених розрахунків необхідно зробити короткий висновок.

4. *Аналіз фактичних показників державного та гарантованого державою боргу за двома класифікаціями боргу: за типом кредитора та типом боргового зобов'язання.* Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиць за наведеними в табл. 54 – 57 формами.

Таблиця 54

Стан Державного боргу України за типом боргового зобов'язання станом на 01.____.20__ р.

Показники	Усього	
	млрд грн	% від підсумку
1	2	3
Внутрішній борг – усього		
Заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями		
Заборгованість за середньостроковими зобов'язаннями		

1	2	3
Заборгованість за короткостроковими зобов'язаннями і вексями		
Заборгованість за іншими внутрішніми зобов'язаннями		
Разом внутрішній борг		
Зовнішній борг – усього		
Заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями		
Заборгованість за середньостроковими зобов'язаннями		
Заборгованість за короткостроковими зобов'язаннями і вексями		
Заборгованість за іншими зовнішніми зобов'язаннями		
Разом зовнішній борг		
Усього державний борг за типом боргового зобов'язання		100,0

Форма табл. 55 дає змогу проаналізувати стан державного боргу з іншого боку – за типом кредитора Державного бюджету.

Таблиця 55

**Стан Державного боргу України за типом кредитора
станом на 01.____.20__ р.**

Показники	Усього	
	млрд грн	% від підсумку
1	2	3
Внутрішній борг		
Заборгованість за позиками, отриманими з бюджетів різних рівнів та державних фондів		
Заборгованість перед банківськими та іншими фінансовими установами		
Заборгованість перед іншими органами управління		
Заборгованість за випущеними цінними паперами		
Заборгованість, не віднесена до інших категорій		
Разом внутрішній борг		
Зовнішній борг		
Заборгованість за позиками, отриманими від міжнародних фінансових організацій		
Заборгованість за позиками, отриманими від органів управління іноземних держав		

1	2	3
Заборгованість за позиками, отриманими від іноземних комерційних банків, інших іноземних фінансових установ		
Заборгованість за випущеними цінними паперами		
Заборгованість, не віднесена до інших категорій		
Разом зовнішній борг		
Усього державний борг за типом кредитора		100,0

Інформацію про величину гарантованого державою боргу студенти мають подати за формою табл. 56.

Таблиця 56

**Стан гарантованого державою боргу України
станом на 01.____. 20__ р.**

Показники	Усього	
	млрд грн	% від підсумку
Внутрішній борг		
Зовнішній борг		
Загальна величина гарантованого державою боргу		

На підставі даних наведених табл. 52 – 56 та офіційних даних Міністерства фінансів України студенти мають назвати основні інструменти, які використовує держава задля отримання необхідних сум фінансування бюджету. Додатково студенти мають визначити дотримання планових граничних обсягів державного та гарантованого державою боргу й обчислити рівень відхилення фактичних показників боргу від їхніх планових значень.

5. Аналіз структури державного та гарантованого державою боргу за двома класифікаціями: за видами відсоткових ставок та в аспекті валют погашення.

На підставі офіційних даних Міністерства фінансів України студентам пропонується побудувати відповідні рисунки та проаналізувати показники структури державного й гарантованого державою боргу на останню звітну дату за видами відсоткових ставок та в аспекті валют погашення і зробити короткі, але ґрунтовні висновки.

6. Аналіз показників боргової безпеки держави.

Виконання цього етапу лабораторної роботи передбачає формування таблиці за наведеною в табл. 57 формою та оцінювання наведених у ній показників.

Таблиця 57

Показники боргової безпеки України

Показники	Рекомендовані значення показників	Значення показників		
		20 <u>xx</u> р.	20 <u>xy</u> р.	20 <u>xz</u> р.
Величина зовнішнього державного боргу, % від ВВП	≤ 25			
Величина внутрішнього державного боргу, % від ВВП	≤ 30			
Величина зовнішнього державного боргу з розрахунку на одного жителя, дол. США	≤ 200			
Величина зовнішнього державного боргу, % від річного експорту товарів та послуг	≤ 70			
Заборгованість уряду за державними цінними паперами, % від ВВП	≤ 30			
Платежі з обслуговування зовнішнього боргу, % від річного експорту товарів та послуг	≤ 12			
Платежі з обслуговування зовнішнього боргу, % від доходу державного бюджету	≤ 20			
Платежі з обслуговування внутрішнього боргу, % від доходів державного бюджету, %	≤ 25			

Додатково студентам пропонується обчислити значення інтегрального показника рівня боргової безпеки України на підставі Методики розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженої наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277, і зробити обґрунтовані висновки.

Звіт про виконання лабораторної роботи

Звіт про виконання лабораторної роботи включає: титульний аркуш, виконані студентом розрахунки, побудовані рисунки, сформульовані вис-

новки. Зазначений звіт надсилається на перевірку викладачеві через персональну навчальну систему не пізніше ніж через добу після проведення заняття. Передбачений також захист сформованого звіту.

Лабораторна робота 5

Складання кошторису загальноосвітньої школи I – III ступенів

Мета роботи: виконати розрахунки та скласти кошторис загальноосвітньої школи.

Методичні рекомендації до виконання лабораторної роботи

Для виконання цієї роботи студентам пропонується вирішити такий перелік завдань:

а) визначити кількість учнів та класів школи станом на 1 вересня у 1 – 4-х, 5 – 9-х, 10 – 11-х класах та по школі загалом;

б) скласти тарифікаційний список учителів та інших педагогічних працівників школи;

в) розрахувати видатки на оплату праці педагогічних працівників;

г) визначити перелік посад та кількість ставок адміністративно-господарського персоналу школи;

д) розрахувати видатки на оплату праці адміністративно-господарського персоналу;

е) розрахувати загальну суму видатків за КЕКВ 2111 "Заробітна плата";

є) обчислити обсяг видатків за КЕКВ 2120 "Нарахування на оплату праці";

ж) обчислити обсяг видатків за КЕКВ 2230 "Продукти харчування";

з) обчислити обсяг видатків за КЕКВ 2240 "Оплата послуг (крім комунальних)";

и) обчислити обсяг видатків за КЕКВ 2250 "Видатки на відрядження";

і) обчислити обсяг видатків за КЕКВ 2270 "Оплата комунальних послуг та енергоносіїв" в аспекті КЕКВ 2271, 2272, 2273;

ї) обчислити обсяг видатків за КЕКВ 3110 "Придбання обладнання і предметів довгострокового користування";

- й) визначити загальний обсяг видатків;
  - к) визначити загальний обсяг фінансування школи;
  - л) скласти кошторис бюджетної установи;
  - м) сформулювати висновки за результатами виконання завдання.
- Вихідні дані до виконання завдання подано в табл. 58 – 65.
Інформація про кількість учнів у школі зазначена в табл. 58.

Таблиця 58

Кількість класів та учнів у школі станом на 1 січня

Класи	Школа № 1	
	класів	учнів
1	2	56
2	2	42
3	2	54
4	2	52
Усього у групі 1 – 4-х класів	?	?
5	2	48
6	2	56
7	2	59
8	3	78
9	2	54
Усього у групі 5 – 9-х класів	?	?
10	1	28
11	1	24
Усього у групі 10 – 11-х класів	?	?

Кількість класів та учнів станом на 1 вересня має бути спланована, виходячи з таких умов:

- а) план прийому до перших класів складає 120 % від кількості першокласників на 1 січня;
- б) учні 4-х класів у кількості 100 % переводяться до 5-х класів;
- в) набір учнів до 10-х класів складає 80 % від випуску 9-х класів.
- г) наповнюваність класів розраховується, виходячи з граничних норм, встановлених чинним законодавством України

Розрахунок кількості учнів та класів школи станом на 1 вересня пропонується виконати в табл. 59, наведеній далі.

Кількість учнів загальноосвітньої школи станом на 1 вересня

Класи	Кількість класів	Кількість учнів
1		
1		
2		
3		
4		
Усього у групі 1 – 4-х класів		
5		
6		
7		
8		
9		
Усього у групі 5 – 9-х класів		
10		
11		
Усього у групі 10 – 11-х класів		
Разом по школі		

Для складання тарифікаційного списку учителів та інших педагогічних працівників школи слід скористатися формою, визначеною у продовженні додатка № 1 до Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти України від 15.04.1993 р. № 102. Разом із тим слід взяти до уваги вимоги таких основних нормативних документів:

Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти України від 15.04.1993 р. № 102;

наказу Міністерства освіти і науки України від 26.09.2005 р. № 557 "Про впорядкування умов оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ";

постанови Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 р. № 1298 "Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери";

Порядку виплати надбавок за вислугу років педагогічним та науково-педагогічним працівникам навчальних закладів і установ освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 січня 2001 р. № 78;

постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2011 р. № 373 "Про встановлення надбавки педагогічним працівникам дошкільних, позашкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладів, вищих навчальних закладів I – II рівнів акредитації, інших установ і закладів незалежно від їх підпорядкування".

Інформація про педагогічний персонал начального закладу наведена в табл. 60.

Таблиця 60

Відомості про педагогічний персонал школи

№ п/п	Прізвище та ініціали	Посада, категорія, предмет викладання, звання	Освіта	Педагогічний стаж	Педагогічне навантаження і кількість годин на тиждень			Додаткові види виконуваних робіт
					1 – 4 класи	5 – 9 класи	10 – 11 класи	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Буцька Н. К.	учитель історії, учитель-методист, вища категорія	вища	28 р. 6 дн.	–	9	–	директор школи
2	Мартиненко О. В.	учитель фізики, ст. учитель, вища категорія	вища	16 р. 5 міс.	–	–	9	заступник директора
3	Синанович Р. М.	учитель української мови, I категорія	вища	10 р. 18 дн.	–	14	–	заступник директора з виховної роботи, класне керівництво
4	Юрченко Л. Н.	учитель історії, вища категорія	вища	35 р.	–	15,5	11	–
5	Леус С. Г.	учитель історії, I категорія	вища	–	–	7	–	класне керівництво
6	Рець Л. Г.	учитель української мови, I категорія	вища	13 р.	–	8	8	класне керівництво
7	Ткач К. І.	учитель української мови, вища категорія	вища	9 р. 7 міс.	–	14,5	6	класне керівництво, завідувач кабінету

Продовження табл. 60

1	2	3	4	5	6	7	8	9
8	Одик Т. А.	учитель української мови, II категорія	вища	12 р. 4 міс.	–	18	–	класне керівництво, завідувач кабінету
9	Шевченко Л. В.	учитель світової літератури, II категорія	вища	20 р. 20 дн.	–	18	6,5	класне керівництво
10	Магнатська Г. К.	учитель рідної літератури, II категорія	вища	10 р. 8 міс.	–	15,5	–	класне керівництво, завідувач кабінету
11	Половинка Т. М.	учитель математики, I категорія	вища	21 р.	–	–	12	–
12	Віз Л. В.	учитель математики, спеціаліст	вища	2 р. 15 дн.	–	23	–	класне керівництво, завідувач кабінету
13	Скорська Т. М.	учитель математики, спеціаліст	вища	2 р.	–	20	6	класне керівництво
14	Трумал О. Р.	учитель математики, спеціаліст	вища	5 р.	–	18,5	–	класне керівництво
15	Шишкін Д. І.	учитель інформатики, спеціаліст	вища	5 дн.	–	28	2	завідувач кабінету
16	Павлюк М. П.	учитель фізики, I категорія	вища	15 р. 20 дн.	–	15,5	–	завідувач кабінету
17	Удовиченко О. І.	учитель хімії, II категорія	вища	28 р. 16 дн.	–	12,5	6	класне керівництво, завідувач кабінету
18	Орлова Г. Г.	учитель географії, I категорія	вища	7 р. 4 міс.	–	21	4	класне керівництво, завідувач кабінету
19	Куц Н. Ю.	учитель біології, I категорія	вища	18 р.	–	18	3	класне керівництво
20	Стельмах Н. І.	учитель англійської мови, I категорія	вища	15 р. 10 міс.	4	14	9	завідувач кабінету
21	Щербак В. О.	учитель англійської мови, вища категорія	вища	41 р.	2	18	6	–
22	Данько К. А.	учитель англійської мови, спеціаліст	вища	2 р. 12 дн.	4	26	–	класне керівництво

1	2	3	4	5	6	7	8	9
23	Кінюх А. М.	учитель фізкультури, I категорія	вища	33 р.	2	16	6	–
24	Доцький С. М.	учитель праці, II категорія	вища	4 р.	–	20	7	завідувач кабінету
25	Ванкевич Н. Я.	учитель праці, II категорія	вища	–	–	14	5	–
26	Гусаченко А. В.	учитель музики, спеціаліст	вища	–	6	8	–	–
27	Волошина К. Д.	учитель початкових класів, вища категорія	вища	36 р. 6 міс.	20	–	–	класне керівництво
28	Слабко О. А.	учитель початкових класів, I категорія	вища	14 р. 15 дн.	19	–	–	класне керівництво
29	Петренко С. В.	учитель початкових класів, I категорія	вища	15 р. 22 дн.	18	–	–	класне керівництво
30	Волазька А. В.	учитель початкових класів, II категорія	вища	5 р. 5 міс.	21	–	–	класне керівництво
31	Зарулько О. А.	учитель початкових класів	вища	4 р. 5 міс.	26	–	–	класне керівництво
32	Демчук А. М.	учитель початкових класів, спеціаліст	вища	4 р. 7 міс.	20	–	–	класне керівництво
33	Зінченко Н. В.	учитель фізкультури, спеціаліст	вища	2 міс.	4	6	4	–
34	Прокопенко Л. І.	учитель образотворчого мистецтва, I категорія	вища	6 р. 3 міс.	–	6	–	–
35	Продан П. І.	учитель інформатики, I категорія	вища	5 р. 16 дн.	–	7	11	–

Для розрахунків загальної річної суми видатків на оплату праці педагогічного персоналу потрібно:

а) виокремити педагогічну заробітну плату учителів (без доплат за перевірку зошитів);

б) виокремити видатки на перевірку зошитів;

в) виокремити суму інших доплат.

У процесі здійснення розрахунків педагогічної заробітної плати (без доплат за перевірку зошитів) потрібно враховувати кількість сформованих у школі класів. Оскільки їхня кількість може відрізнятись станом на 1 січня та 1 вересня, розрахунок видатків на оплату праці за 8 місяців року (січень – серпень) здійснюють, виходячи з інформації, наведеної в Тарифікаційному списку, розрахунки ж фонду заробітної плати за 4 місяці року (вересень – грудень) здійснюють, користуючись такою формулою:

Фонд заробітної плати на місяць за групою класів = кількість педагогічних ставок на клас за відповідною групою (1 – 4, 5 – 9, 10 – 11) класів × середню ставку вчителя на місяць × кількість класів на 1 вересня.

Результати розрахунків педагогічної заробітної плати (без доплат за перевірку зошитів) необхідно подати в табл. 61.

Таблиця 61

**Розрахунок педагогічної заробітної плати
(без доплат за перевірку зошитів) учителів загальноосвітньої школи**

Показники	№ рядка	1 – 4-й класи	5 – 9-й класи	10 – 11-й класи	Разом
Кількість класів на 1 січня	1				
Кількість класів на 1 вересня	2				
Кількість годин на тиждень	3				
Кількість педагогічних ставок на 1 січня – усього	4 = рядок 3 : 18				
Кількість педагогічних ставок на клас	5 = рядок 4 : рядок 1				
Фонд педагогічної заробітної плати на один місяць, грн	6				
Середня ставка вчителя на місяць, грн	7 = рядок 6 : рядок 4				
Фонд педагогічної заробітної плати на вісім місяців, грн	8 = рядок 7 × × рядок 4 × 8 міс.				
Кількість педагогічних ставок на 1 вересня	9 = рядок 2 × рядок 5				
Фонд педагогічної заробітної плати на один місяць, грн	10 = рядок 7 × × рядок 9				
Фонд педагогічної заробітної плати на чотири місяці, грн	11 = рядок 10 × 4				
Разом на рік	12 = рядок 8 + + рядок 11				

Загальна величина річного планового фонду оплати праці педагогічного персоналу складає обчислену суму річної педагогічної заробітної плати (без доплат за перевірку зошитів), річну суму доплат за перевірку зошитів та річну суму інших доплат.

Для визначення переліку посад та кількості ставок адміністративно-господарського персоналу школи слід скористатися даними двох наведених далі табл. 62 – 63, а також нормами таких офіційних документів:

наказу Міністерства освіти і науки України від 06.12.2010 р. № 1205;

Інструкції про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти України від 15.04.1993 р. № 102;

наказу Міністерства освіти і науки України від 26.09.2005 р. № 557 "Про впорядкування умов оплати праці та затвердження схем тарифних розрядів працівників навчальних закладів, установ освіти та наукових установ";

постанови Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 р. № 1298 "Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери";

наказу Міністерства культури і туризму України від 18.10.2005 р. № 745 "Про впорядкування умов оплати праці працівників культури на основі Єдиної тарифної сітки".

Таблиця 62

Загальна інформація про школу

Показники	Значення показників
Площа приміщення	2 400 м ²
з неї прибирається	2 000
з неї прибирається учнями 8 – 11-х класів	500
Режим роботи школи	в одну зміну з 8:00 до 18:00
Кількість обладнаних кабінетів	немає
Наявність обладнаного гардеробу для учнів	на 400 окремих місць
Форма медичного обслуговування	через поліклініку
Харчування учнів	забезпечується установою харчування згідно з укладеним договором
Охорона приміщення школи	кількість постів – 1, тривалість охорони об'єкта на добу – 12 год

**Розрахунок витрат на оплату праці
адміністративно-господарського персоналу**

Назва посади	Кількість ставок	Ставка	Доплата	Фонд заробітної плати	
				місячний	річний
Директор школи					
Заступник директора школи з навчальної, навчально-виховної роботи*					
Заступник директора з господарської роботи					
Завідувач господарства					
Педагог-організатор*					
Бухгалтер (головний бухгалтер)					
Секретар (секретар-друкарка)					
Завідувач бібліотеки					
Бібліотекар					
Гардеробник					
Лікар-педіатр					
Кухар					
Сторож 1-го класу					
Прибиральник службових приміщень					

* Стаж педагогічної роботи – 8 років.

Слід узяти до уваги, що річна сума видатків за КЕКВ 2111 "Заробітна плата" становить суму видатків на оплату праці педагогічного та адміністративно-господарського персоналу.

Розрахунок видатків за КЕКВ 2120 "Нарахування на оплату праці" доцільно здійснити згідно з вимогами Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" від 08.07.2010 р. № 2464-VI.

Для обчислення обсягу видатків за КЕКВ 2230 "Продукти харчування" слід виходити з такої інформації (табл. 64).

Вихідні дані для розрахунку видатків на продукти харчування

Показники	Значення показників
Кількість учнів пільгових категорій для харчування, з них учнів 1 – 4-х класів	15
	3
Рішенням педагогічної ради навчальний заклад також звільняє від плати за харчування вихованців груп подовженого дня: у повному обсязі, осіб на половину вартості, осіб	2 4
Вартість безкоштовного одноразового харчування дітей 1 – 4-х класів та дітей пільгового контингенту (дітей-сиріт; дітей, позбавлених батьківського піклування; дітей із малозабезпечених сімей пільгових категорій), грн	31,80
середньорічна кількість днів роботи школи, днів	172

Студентам також доцільно також ознайомитися та скористатися у розрахунках нормами постанови Кабінету Міністрів від 02.02.2011 р. № 116 "Про затвердження Порядку надання послуг з харчування дітей у дошкільних, учнів у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах, операції з надання яких звільняються від обкладення податком на додану вартість".

У процесі визначення видатків за окремими КЕКВ слід виходити з інформації, наведеної в табл. 65.

Довідкова інформація для складання кошторису загальноосвітньої школи

Показники	Значення показників
1	2
КЕКВ 2240 "Оплата послуг (крім комунальних)": планові обсяги вивезення сміття, м ³ на рік	160
тариф на послуги з вивезення, перевезення та поховання твердих побутових відходів, грн/м ³	65,84
КЕКВ 2250 "Видатки на відрядження": кількість запланованих відряджень на рік	2 відрядження (3 і 4 дні кожне)
кількість діб для перебування в готелях	5

1	2
середня вартість проїзду в один бік	215
КЕКВ 2270 "Оплата комунальних послуг та енергоносіїв" (в аспекті КЕКВ 2271, 2272, 2273): запланований обсяг споживання теплової енергії за опалювальний період, Гкал	342
тариф на теплову енергію для бюджетних установ, грн (з ПДВ)	1 856,98
запланований обсяг споживання електричної енергії в рік, кВт /год;	112 000
тариф на електричну енергію для бюджетних установ, коп./кВт-год (з ПДВ)	130,04
запланований обсяг водоспоживання, м ³ на рік	1 700
тариф на централізоване водопостачання для бюджетних установ, грн за 1 м ³ (з ПДВ);	6,50
тариф на централізоване водовідведення для бюджетних установ грн за 1 м ³ (з ПДВ)	5,31
3110 "Придбання обладнання і предметів довгострокового користування": запланована закупівля парт шкільних, шт.	130
ціна 1 парти, грн (з ПДВ)	620
запланована закупівля стільців шкільних, шт.	260
ціна 1 стільця, грн (з ПДВ)	230

Студенти мають узяти до уваги, що загальний обсяг видатків школи розраховується як сума всіх запланованих видатків. Фінансування школи здійснюється виключно за рахунок коштів міського бюджету.

Складання кошторису бюджетної установи слід здійснити за формою, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 28.01.2002 р. № 57 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 26.11.2012 р. № 1220) "Про затвердження документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету".

Звіт про виконання лабораторної роботи

Звіт про виконання лабораторної роботи включає: титульний аркуш, виконані студентом розрахунки, побудовані рисунки, сформульовані висновки. Зазначений звіт надсилається на перевірку викладачеві через персональну навчальну систему не пізніше ніж через добу після проведення заняття. Передбачений також захист сформованого звіту.

Лабораторна робота 6

Бюджетні програми підтримки галузей економіки

Мета роботи: ознайомитися з чинними програмами підтримки окремих галузей економіки та подати їх у формі презентації.

Методичні рекомендації до виконання лабораторної роботи

Базовими нормативними документами, які визначають пріоритетні напрями бюджетних видатків на розвиток економіки, є:

- Стратегія сталого розвитку "Україна-2020";
- Щорічне послання Президента України до Верховної Ради України;
- основні напрями бюджетної політики на плановий рік, схвалені Постановою Верховної Ради України;
- Державна програма економічного і соціального розвитку України;
- Державна програма розвитку внутрішнього виробництва, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 12.09.2011 р. № 1130;
- програми економічного розвитку окремих областей, районів тощо.

Конкретні напрями та обсяги видатків на економічний розвиток країни або окремих її регіонів визначаються виключно в Законі про Державний бюджет та рішеннях про місцеві бюджети.

Студентам пропонується (на вибір) розглянути порядок та особливості бюджетного фінансування окремих галузей економіки: транспортної, сільськогосподарської, паливно-енергетичного комплексу тощо. Разом із тим для підготовки презентації формуються студентські колективи (по 3 – 4 студенти), які обирають для дослідження окрему бюджетну програму підтримки конкретної галузі економіки. Для виконання цього завдання студенти мають ознайомитися з нормативними документами, якими врегульовані базові засади бюджетної підтримки обраної галузі, вивчити планові та фактичні обсяги бюджетної підтримки за останні 2 – 3 роки, дослідити наявний досвід із наданням такої підтримки, етапи отримання передбачених форм бюджетного фінансування.

Звіт про виконання лабораторної роботи

Звіт про виконання лабораторної роботи включає: титульний аркуш, презентацію, сформульовані висновки. Зазначений звіт надсилається на перевірку викладачеві через персональну навчальну систему

не пізніше ніж через добу після проведення заняття. Презентація результатів дослідження відбувається на лабораторному занятті.

Лабораторна робота 7

Соціальні виплати та гарантії, що фінансуються за рахунок коштів бюджету

Мета роботи: ознайомитися з основними напрямками соціального захисту в Україні, здійснюваними за бюджетні кошти; за рахунок програмних засобів розробити калькулятори обчислення таких видів допомоги (на вибір студента), як: державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива.

Методичні рекомендації до виконання лабораторної роботи

Соціальний захист в Україні за рахунок коштів бюджетів здійснюється за такими основними напрямками (табл. 66).

Таблиця 66

Основні напрями соціального захисту в Україні (за рахунок коштів бюджетів)

Група виплат	Види виплат
1	2
1. Соціальні виплати у зв'язку з малозабезпеченістю	державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям
	субсидія для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива
	допомога на дітей одиноким матерям (у сумі, що перевищує гарантований державою мінімальний рівень допомоги)
2. Гарантовані державою виплати на дітей	допомога у зв'язку з народженням дитини
	допомога у зв'язку з усиновленням дитини
	допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування
	допомога на дітей одиноким матерям (у мінімальному гарантованому державою розмірі)
3. Виплати, призначені для компенсації втрачених громадянами доходів	допомога у зв'язку з вагітністю та пологами
	індексація грошових доходів громадян

1	2
4. Соціальна допомога та соціальні гарантії для окремих категорій громадян	державна соціальна допомога особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю
	державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю
	пільги і допомога ветеранам війни
	пільги і допомога ветеранам праці та іншим громадянам похилого віку
	пільги і допомога громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи
	пільги і соціальна підтримка дітей війни
	виплати компенсацій реабілітованим громадянам
	допомога у вирішенні житлового питання
	розселення та облаштування депортованих кримських татар та осіб інших національностей, які були депортовані з території України
	інші

Соціальний захист громадян в Україні здійснюється шляхом:

- надання адресної фінансової допомоги;
- надання пільг, соціальної підтримки та соціальних гарантій.

Програми соціального захисту для громадян України встановлені низкою законодавчих та нормативно-правових актів. Відповідно до них держава бере на себе зобов'язання здійснювати фінансування таких програм, а також відшкодовувати підприємствам, організаціям, установам вартість послуг, наданих ними безоплатно або за пільговою ціною особам, які мають право на пільги.

Студентам пропонується (на вибір) розробити калькулятор розрахунку державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям чи субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива. Це завдання студенти виконують на підставі детального опрацювання нормативних документів, якими врегульовані засади надання відповідних видів допомоги, з'ясування наявних нюансів та особливостей їх призначення.

Звіт про виконання лабораторної роботи

Звіт про виконання лабораторної роботи включає: титульний аркуш, розроблений калькулятор, сформульовані висновки. Зазначений звіт надсилається на перевірку викладачеві через персональну навчальну систему не пізніше ніж через добу після проведення заняття. Презентація калькулятора відбувається на лабораторному занятті.

Рекомендована література

Основна

1. Бюджетна система : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 624 с.
2. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посіб. / Ю. В. Пасічник – Київ : Знання-Прес, 2006. – 607 с.
3. Юшко С. В. Бюджетна система : навч. посіб. – Харків : ХНЕУ, 2013. – 348 с.

Додаткова

4. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / кол. авторів [заг. редакція, передмова Ф. О. Ярошенка]. – Київ : Зовнішня торгівля ; УДУФМТ, 2010. – 592 с.
5. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посіб. / Ю. В. Пасічник – Київ : Знання-Прес, 2006. – 607 с.
6. Управління державним бюджетом України : підручник / колектив авторів [за заг. ред. М. Я. Азарова]. – Київ : Міністерство фінансів України, 2010. – 816 с.
7. Федосов В. М. Бюджетна система: підручник / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 871 с.
8. Юшко С. В. Доходи бюджету: оцінка стану та перспектив формування : монографія / С. В. Юшко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 190 с.

Інформаційні ресурси

9. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
10. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. – Режим доступу : <http://treasury.gov.ua>.
11. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Офіційний веб-сайт Державної фінансової інспекції України. – Режим доступу : <http://www.dkrs.gov.ua>.

13. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>.

14. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

15. Офіційний веб-сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

16. Офіційний веб-сайт Рахункової палати України. – Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua>.

17. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р.– Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Методичне забезпечення

18. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Бюджетна система" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" спеціалізації "Фінанси" всіх форм навчання / укл. С. В. Юшко. – Харків : ХНЕУ, 2013. – 60 с.

19. Юшко С. В. Бюджетна система [Електронний ресурс] : опорний конспект лекцій / С. В. Юшко. – Режим доступу : <http://www.ikt-hneu.edu.ua/course/view.php?id=2218>.

20. Юшко С. В. Завдання до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Бюджетна система" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання / уклад. С. В. Юшко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 76 с.

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до практичних завдань.....	4
Змістовий модуль 1. Сутність і призначення бюджету.	
Основи бюджетного устрою	4
Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави.....	4
Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави.....	5
Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування.....	7
Тема 4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України....	12
Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання	15
Змістовий модуль 2. Система доходів і видатків Державного та місцевих бюджетів.....	17
Тема 6. Система доходів бюджету.....	17
Тема 7. Система видатків бюджету	18
Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	20
Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	23
Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління.....	28
Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.....	29
Методичні рекомендації до лабораторних робіт	33
Лабораторна робота 1. Аналіз дохідної частини Державного бюджету України	33
Лабораторна робота 2. Аналіз видаткової частини Державного бюджету України та операцій кредитування	42
Лабораторна робота 3. Аналіз міжбюджетних трансфертів	49
Лабораторна робота 4. Дефіцит Державного бюджету України та джерела його фінансування. Показники державного та гарантованого державою боргу	54
Лабораторна робота 5. Складання кошторису загальноосвітньої школи I – III ступенів	63
Лабораторна робота 6. Бюджетні програми підтримки галузей економіки	74
Лабораторна робота 7. Соціальні виплати та гарантії, що фінансуються за рахунок коштів бюджету	75
Рекомендована література.....	77

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

**Методичні рекомендації
до практичних завдань та лабораторних робіт
для студентів спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Юшко** Сергій Васильович

Відповідальний за видання *І. В. Журавльова*

Редактор *О. С. Новицька*

Коректор *О. С. Новицька*

План 2019 р. Поз. № 21 ЕВ. Обсяг 80 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

---

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*